

Nr 41.

Ankom till riksdagens kansli den 10 mars 1944 kl. 2 em.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställningar angående anslag å kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45, i vad propositionen avser försvarsdepartementets verksamhetsområde, jämte i ämnet väckta motioner.

(1:a avd.)

Försvarsväsendets fastighetsfond.**Arméförvaltningens delfond.**

1:o) **Vissa byggnadsarbeten m. m.** I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under kapitalbudgeten (bilaga 2, punkt 1, s. 9—50 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1944) föreslagit riksdagen att

dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 24 000 000 kronor;

dels ock medgiva, att i nämnda statsrådsprotokoll (s. 12—50) angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlitande av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.

I detta sammanhang har utskottet till behandling förehåft följande motioner, nämligen

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av herr *A. Mannerskantz m. fl.* (I: 81) och den andra inom andra kammaren av herr *J. Dickson m. fl.* (II: 145), vari hemställts, att riksdagen ville, i enlighet med arméförvaltningens förslag av den 22 april 1943 och enligt de kostnadsberäkningar, som däri gjorts för varje särskilt truppförband, för budgetåret 1944/45 bevilja ett anslag om 148 000 kronor till uppförande av truppförbands-hundgårdar vid Värmlands regemente, Livregementets grenadjärer, Livgrenadjärregementet, Norra skånska infanteriregementet, Upplands regemente, Kronobergs regemente, Jönköping-Kalmar regemente, Älvsborgs regemente, Hallands regemente, Gotlands infanteriregemente, Livregementet till häst och Livregementets husarer;

dels två likalydande motioner, väckta, den ena inom första kammaren av

Bihang till riksdagens protokoll 1944. 6 saml. Nr 41.

herr *I Ekströmer* (I:169) och den andra inom andra kammaren av herr *E. Håstad* (II:268), vari hemställt, att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning och förslag i syfte att bland de beredskapsarbeten, som för försvarsväsendets del i första hand måtte beaktas, upptaga utförandet av gymnastikbyggnader, bastuanläggningar och idrottsplatser för de flygflottiljer, som i motionerna angivits;

dels ock en inom andra kammaren av herrar *C.-D. Skagerlund* och *I. Pettersson* i Rosta väckt motion (II:286), vari hemställt, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa, att verkställandet av tidigare beslut om anordnande av skjutfält i Kilsbergen avbrytes och förnyad utredning med beaktande av i motionen anförda synpunkter anbefalles.

I fråga om de skäl, motionärerna anført till stöd för sina framställningar, får utskottet hänvisa till motionerna I:81, I:169 och II:286.

De under försvarsdepartementets handläggning hörande kapitalinvesteringarna kunna i huvudsak hänföras till tre grupper, nämligen investeringar inom ramen för 1942 års försvarsbeslut, investeringar i anledning av Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet m. m. samt övriga investeringar.

I samband med 1942 års försvarsbeslut beräknades kostnaderna för försvarets byggnadsarbeten under femårsperioden 1942/47 till ett belopp av 333 miljoner kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Av detta belopp avsågos för arméns, marinens och flygvapnets behov respektive 140 miljoner kronor, 48 miljoner kronor och 145 miljoner kronor. Inom ramen för det för arméns byggnadsbehov beräknade beloppet skulle bestridas kostnader jämväl för byggnadsändamål av beskaffenhet att icke direkt kunna hänföras till någon av försvarsgrenarna.

Intill utgången av budgetåret 1942/43 tillgodosågs anslagsbehovet för de byggnadsarbeten, för vilka kostnaderna skulle bestridas inom den i försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen, på vanligt sätt genom att riksdagen för de olika byggnadsändamålen anvisade reservationsanslag å kapitalbudgeten. Från och med innevarande budgetår har emellertid övergång skett till en annan anslagsteknisk anordning. För vart och ett av budgetåren 1943/47 avses nämligen för envar av försvarsgrenarna anvisas ett investeringsanslag, till beloppet motsvarande ungefär fjärdedelen av det belopp, som för nämnda budgetår återstår att anvisa av de medel, som i försvarsbeslutet beräknats för försvarsgrenens byggnadsarbeten. Dessa anslag — kvotanslag — beräknas i allmänhet på grundval av prisnivån den 1 juli 1941 och få överskridas, förutom med belopp till mötande av prisstegringar, inom ramen för de belopp, som inom den fastställda kostnadsramen återstå att anvisa. Anslagen få som regel tagas i anspråk endast för investeringar, som av riksdagen godkänts. Kungl. Maj:t äger dock att i undantagsfall, då så prövas oundgängligen erforderligt, taga anslagen i anspråk *dels* för byggnadsföretag, beträffande vilka tvekan kan föreligga huruvida kostnaderna böra bestridas över förskottsstat men vilka det oaktat ur beredskaps- eller andra synpunkter äro av så angelägen art, att de utan att avvakta riksdagens prövning anses böra komma till utförande,

dels ock för påbörjande av erforderliga byggnadsarbeten i sådana fall, då byggnadsbehovet visserligen blivit för riksdagen anmält men ställning därtill icke kunnat tagas i samband med riksdagsbehandlingen på den grund, att slutlig utredning i frågan ännu icke förelegat. Riksdagens beslut har givits formen av medgivanden att för utförande av avsedda byggnadsarbeten m. m. taga anslagen i anspråk. Merkostnader till följd av prisstegring efter den 1 juli 1941 avses skola falla utanför den av riksdagen i samband med försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen, i den mån icke utrymme härför kan inom ramen beredas genom besparingar. I enlighet härmed har riksdagen medgivit, att anslag för försvarsväsendet till byggnadsarbeten och markförvärv må — om och i den mån anslagen, beräknade på grundval av 1941 års prisnivå, falla inom den med 1942 års försvarsbeslut avsedda kostnadsramen — enligt Kungl. Maj:ts bestämmande överskridas med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegringar. Kostnadsökningar till följd av prisstegringar ha förutsatts skola bli föremål för senare reglering.

Enligt departementschefen böra de anslagstekniska principer, som sålunda fastställts vid 1943 års riksdag, äga tillämpning jämväl under budgetåret 1944/45 och för envar av försvarsgrenarna anvisas ett investeringsanslag av i princip samma storlek som för innevarande budgetår. De av riksdagen för innevarande budgetår meddelade bemyndigandena att överskrida ifrågasvarande anslag inom ramen av de i försvarsbeslutet för de olika försvarsgrenarnas byggnadsarbeten angivna beloppen med avdrag för vad som anvisats intill utgången av budgetåret 1942/43 borde äga tillämpning jämväl & anslagen för nästa budgetår, dock att viss jämkning för flygvapnets del borde äga rum, varjämte Kungl. Maj:t under samma förutsättningar, som gällt under innevarande budgetår, borde äga att i undantagsfall taga anslagen i anspråk för investeringar, som icke blivit av riksdagen godkända.

I fråga om investeringar i anledning av Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet m. m., vilka icke ingå i den i samband med försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen, har departementschefen framhållit, att medel för byggnadsföretagen i vanlig ordning upptagits å kapitalbudgeten såsom individualiserade anslag.

Beträffande övriga investeringar — investeringar till följd av beslut före tillkomsten av 1942 års försvarsbeslut, nya investeringar, som icke förutsetts i detta beslut och som icke skola inrymmas inom den i 1942 års försvarsbeslut angivna kostnadsramen, samt kostnader för markförvärv, vilka icke särskilt medtagits vid beräkningen av förutnämnda kvotanslag — gäller enligt departementschefen detsamma som anförts beträffande investeringar i anledning av Stockholms garnisons utflyttning till Järvafältet m. m.

I sin skrivelse den 14 april 1943, nr 156, i anledning av de i statsverkspropositionen gjorda framställningarna angående anslag å kapitalbudgeten, framhöll riksdagen, att den vid sin granskning av de framlagda byggnadsförslagen nödgats konstatera, att trots 1942 års riksdags därom framställda önskemål närmare utredning rörande de olika byggnadsföretagen icke förebragts vare sig ur behovs- eller kostnadssynpunkt. Då riksdagen det oaktat funnit sig

böra anvisa medel för ändamålet, hade detta skett med hänsynstagande till att planläggningsarbetet på ifrågavarande område otvivelaktigt varit både omfattande och tidskrävande och att särskilda svårigheter måst föreligga att exakt angiva utrymmesbehoven. Riksdagen uttalade sin förväntan, att det skulle bli möjligt för Kungl. Maj:t att för 1944 års riksdag framlägga en detaljerad redogörelse rörande byggnadsbehovet, så att riksdagen vid bedömandet av dessa frågor ägde säkrare hållpunkter än dittills såväl med avseende å byggnadsföretagens omfattning som beträffande kostnadsberäkningarna.

Under hänvisning härtill har departementschefen — med erinran, bland annat, att det blir möjligt att redan för 1944 års riksdag framlägga på mera detaljerade byggnadsprogram och kostnadsberäkningar grundade förslag rörande ett flertal byggnadsföretag för armén och marinen — framhållit, att armé-, marin- och flygförvaltningarna i samband med sina äskanden om ytterligare anslag för byggnadsarbeten för budgetåret 1944/45 till efterkommande av riksdagens önskemål förebragt närmare utredning rörande de byggnadsföretag, för vilka medel äskats. Då uppgifter lämnats rörande jämväl de inom försvarsbeslutets kostnadsram fallande byggnadsföretag, som icke avses skola komma till utförande under nästa budgetår, hade möjlighet vunnits att för samtliga försvarsgrenar vinna en överblick över de sammanlagda byggnadskostnaderna under femårsperioden 1942/47 vid bifall till myndigheternas förslag.

De sålunda meddelade uppgifterna rörande totalkostnaderna för byggnadsarbeten under femårsperioden framgå av följande sammanställning (kostnaderna, i miljoner kronor, beräknade enligt prisläget den 1 juli 1941).

	I försvarsbeslutet beräknat belopp	Av myndigheterna beräknad totalkostnad	Reserv för oförutsedda behov
Armén	140.000	136.967	3.033
Marinen	48.000	47.574	0.426
Flygvapnet	¹ 152.945	152.023	0.922
Summa	340.945	336.564	4.381

Enligt departementschefen framginge av dessa uppgifter att — såsom redan vid 1943 års riksdag kunde förutses beträffande armén och marinen — svårigheter komme att möta att begränsa kostnaderna för försvarets byggnadsarbeten under femårsperioden så att den för dessa arbeten beräknade kostnadsramen icke komme att överskridas.

I anslutning härtill har *departementschefen* anfört följande.

Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) framhöll jag, att jag ansett mig böra strängt pröva behovet av föreslagna byggnadsföretag mot bakgrunden av då föreliggande förhållanden, vilket medfört, att jag — ehuru jag vore medveten om att därigenom svårigheter av olika slag komme att uppstå — funne mig böra beräkna medel för endast en del av de

¹ Efter viss av 1943 års riksdag beslutad jämkning.

byggnadsföretag, som av myndigheterna förordats, och i dessa fall ibland i reducerad omfattning. Sålunda måste jag, enligt vad jag vidare anförde, föreslå, att medel som regel icke beräknades för påbörjande av nya gymnastikbyggnader och badanläggningar och ej heller för utförande av nya idrottsplatser.

Vad sålunda anförts torde böra äga giltighet jämväl för budgetåret 1944/45, varvid jag förutsätter, att icke heller musikbyggnader skola komma till utförande. I likhet med vad som gällt för innevarande budgetår utgår jag emellertid från att — därest de förhållanden, som lägga hinder i vägen för dessa anläggningars utförande, skulle undergå sådana ändringar, att anläggningarna prövas kunna komma till stånd — Kungl. Maj:t skall äga att med anlitande av de till förfogande stående byggnadsanslagen medgiva arbetenas igångsättande.

I de av förvaltningsmyndigheterna angivna totalkostnadsbeloppen ingå kostnader för ett flertal byggnadsföretag, som ännu icke äro i det utredda skick, att de kunna föreläggas riksdagen. Vissa av dessa byggnadsföretag torde vara av den angelägna art, att förslag därom, i den mån pågående utredningar hinna bliva avslutade, böra föreläggas innevarande års riksdag. Jag räknar därför med att i en proposition senare under riksdagen få upptaga till behandling vissa byggnadsföretag, som icke för närvarande äro tillräckligt utredda. Då det torde vara för riksdagen önskvärt att i ett sammanhang vinna en överblick över belastningen av försvarsbeslutets kostnadsram i anledning av försvarets byggnadsarbeten, avser jag att först vid anmälan av sistnämnda proposition framlägga tablåer till belysning härav.

Bland de frågor, som jag icke för närvarande anser mig kunna upptaga till behandling, må särskilt framhållas frågor om uppförande av bostäder för försvarets personal. I enlighet med ett i propositionen 1943: 70 framlagt förslag har år 1943 inrättats ett särskilt organ, försvarets bostadsanskaffningsnämnd, med uppgift bland annat att uppföra bostäder för försvarets personal samt att för statens räkning förvalta såväl genom nämndens försorg uppförda byggnader som av egnahemsstyrelsen uppförda bostadshus i Sätenäs och Karlsborg. Vid anmälan av propositionen 1943: 287 angående uppförande av bostäder för försvarets personal m. m. anförde jag, att det för vinnande av en klarare överblick över försvarets bostadsbestånd och avkastningen därav måhända kunde befinnas lämpligt, att de av bostadsanskaffningsnämnden förvaltade byggnaderna överfördes till en särskild delfond av försvarsväsendets fastighetsfond. Riksdagen underströk i sin skrivelse nr 411 det sålunda gjorda uttalandet. Enligt beslut den 17 december 1943 har Kungl. Maj:t uppdragit åt riksräkenskapsverket att i samråd med av saken berörda myndigheter företaga utredning i fråga om redovisningen av försvarsväsendets personalbostäder. I avvaktan på resultatet av denna utredning anser jag mig icke böra framlägga förslag om uppförande av andra bostäder än sådana, som uppenbarligen böra åtminstone tills vidare förvaltas av respektive militära förvaltningsmyndigheter.

Bland övriga frågor, som torde få upptagas till behandling senare under riksdagen, må nämnas, för armén frågor rörande markförvärv samt vissa sjukhus- och förlägningsfrågor, för marinen förslag rörande byggnadsarbeten för Gustavsviks örlogsdepå och Sydkustens marindistrikt ävensom vissa verkstadsfrågor samt för flygvapnet frågan om förläggningen av flygvapnets underofficers-, signal- och tekniska skolor.

Såsom i propositionen 1943: 222 förutsågs, ha vissa jämkningar i de för 1943 års riksdag framlagda byggnadsprogrammen sedermera visat sig erforderliga på grund av ändrade uppgifter rörande utrymmesbehov eller av andra liknande anledningar. I vissa fall har det befunnits möjligt att icke oväsentligt begränsa de framlagda byggnadsprogrammen, medan i andra fall fram-

kommit ökade byggnadsbehov. I vilken mån begränsningar i byggnadsprogrammen kunnat åvägabringas kommer att framgå av de tablåer, som enligt vad i det föregående anförts böra fogas såsom bilagor till en senare proposition, och någon ytterligare redogörelse därför torde som regel icke behöva lämnas till detta protokoll. Däremot kommer i det följande att för riksdagen anmälas de fall, då kostnadsstegringar av annan anledning än prisstegring beräknas inträda. Det må anmärkas, att de kostnadsstegringar å de av riksdagen tidigare godkända byggnadsföretag, som sålunda i det följande anmälas, äro relativt obetydliga i jämförelse med de besparingar, som kunnat uppnås i fråga om andra sådana arbeten.

Såsom i det föregående anförts skola kostnadsstegringar på grund av prisstegring efter den 1 juli 1941 principiellt icke inräknas i försvarsbeslutets kostnadsram. Med hänsyn härtill ha myndigheterna anmodats att i sina medelsframställningar angiva — förutom kostnaderna enligt det aktuella prisläget — de enligt 1941 års prisläge beräknade kostnaderna. I de 1943 års riksdag underställda förslagen angåvos i allmänhet jämväl merkostnaderna på grund av prisstegringar intill den 1 juli 1942. Vad angår de för 1942 års riksdag framlagda förslagen gällde i fråga om vissa särskilt individualiserade anslag för byggnadsändamål inom försvarsbeslutets kostnadsram, att anslagen beräknades på grundval av senare prisläge än den 1 juli 1941. Den gångna prisutvecklingen har i viss utsträckning medfört en ytterligare kostnadsstegring, och de belopp, som i enlighet med 1943 års riksdags förenämnda bemyndigande ställts till myndigheternas förfogande för mötande av prisstegringar, ha därför i allmänhet överstigit de belopp, som för ändamålet beräknats i de för riksdagen framlagda förslagen. I detta sammanhang må anmärkas, att de belopp, som utgått för mötande av prisstegringar, för vinnande av bättre överblick över de olika anslagen i regel ställts till förfogande från de för innevarande budgetår anvisade investeringsanslagen till vissa byggnadsarbeten m. m., även om medelsanvisningen ursprungligen individualiserats. Då kostnaderna enligt prisläget den 1 juli 1941 äro avgörande för belastningen å försvarsbeslutets kostnadsram, kommer jag i det följande att utgå från berörda prisläge, varvid jag förutsätter, att Kungl. Maj:t skall vid blivande dispositionsbeslut utöver de enligt detta prisläge angivna beloppen ställa erforderliga medel för mötande av prisstegringar till förfogande. En successiv reglering av dessa kostnader torde böra ske genom anvisande av anslag å tilläggsstat, i den mån underlag för äskanden i sådant hänseende erhållas.

Vidare må, i anledning av vad i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 9) anförts om prövning genom särskild expertis rörande skäligheten av äskade tilläggsbelopp för mötande av prisstegringar, anmärkas, att enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 21 april 1943 tillkallats tre sakkunniga att inom försvarsdepartementet biträda vid sådan prövning ävensom öva tillsyn över byggnadsföretagens överensstämmelse med fastställda ritningar och byggnadsnormer.

Det bör givetvis ankomma på Kungl. Maj:t att efter förslag från vederbörande myndigheter fastställa definitiva program för de olika byggnadsföretagen, varvid jämväl, på sätt gällt för budgetåren 1942/43 och 1943/44, jämkningar mellan de olika byggnadsföretagen skola kunna äga rum på det sätt, att besparingar i fråga om ett byggnadsföretag skola kunna tagas i anspråk för ofrånkomliga merutgifter å ett annat. Självfallet ankommer det jämväl på Kungl. Maj:t att — med beaktande av de förhållanden i fråga om tillgång på arbetskraft och materiel, som föreligga vid den tidpunkt, då arbetena kunna igångsättas — bedöma huruvida arbetena böra i avsedd omfattning komma till utförande.

På förslag av Kungl. Maj:t i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) anvisade riksdagen till Vissa byggnadsarbeten m. m. å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, arméförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 ett investeringsanslag av 24 000 000 kronor, varjämte riksdagen medgav, att ifrågavarande anslag finge överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. under arméförvaltningens delfond beräknat belopp av 93 988 000 kronor, i den mån så erfordras för tillgodoseende av medelsbehovet för de byggnadsföretag m. m., som enligt riksdagens beslut i anledning av vad i statsverkspropositionen eller i särskild proposition anfördes skulle komma till utförande med anlåtande av berörda anslag.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1944/45 har arméförvaltningen beräknat kostnaderna för de byggnadsföretag, som avsetts skola utföras under budgetåret, till sammanlagt 18 424 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Därutöver ha anmälts medelsbehov för vissa markförvärv, av vilka flertalet emellertid ännu icke äro fullt utredda. Av statsrådsprotokollet (s. 10) framgår bland annat, att ämbetsverket till närmare behandling endast upptagit byggnadsföretag, rörande vilka definitiva kostnadsberäkningar icke tidigare förelagts Kungl. Maj:t, men att det med hänsyn till vissa ännu icke avslutade utredningar icke varit möjligt att framlägga definitiva förslag rörande samtliga sådana byggnadsföretag. De frågor, som sålunda fortfarande vore föremål för utredning, vore, bland andra, ingenjörtruppernas omorganisation, förläggningssort för infanteriets och kavalleriets samt artilleriets officersaspirantskolor, infanteriskjutskolan och gymnastik- och idrottsskolan samt inverkan av kavalleriets omorganisation på nybyggnadsbehovet vid ridskolan, vilka frågor vore under utredning inom arméstaben, samt frågan om förrådsbehovet vid arméns truppförband, varom utredning påginge genom en av chefen för armén tillsatt förrådskommitté. Kostnaderna för i samband med sålunda outredda frågor stående byggnadsföretag hade beräknats till i runt tal 14 500 000 kronor.

Departementschefen, som framhållit, att jämväl för budgetåret 1944/45 ett investeringsanslag av 24 000 000 kronor bör anvisas till byggnadsarbeten m. m. för armén, har under förevarande punkt anmält frågor om medelsanvisning för de byggnadsföretag, till vilka redan nu ställning kunde tagas och vilka böra utföras med anlåtande av ifrågavarande anslag. Därvid har departementschefen inledningsvis meddelat, att enligt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 4 juni 1943 en utredningsman tillkallats att inom försvarsdepartementet biträda med utredning rörande begränsning av antalet ridhästar inom armén. Utredningsmannen väntades inom den närmaste tiden avgiva förslag i ämnet. I avvaktan härpå kunde slutlig ställning icke tagas till av arméförvaltningen beräknade kostnader för uppförande av stallbyggnader och dylikt. Departementschefen utginge emellertid från arméförvaltningens kostnadsberäkningar i detta hänseende och förutsatte, att Kungl. Maj:t vid meddelande av dispositionsbeslut beaktade resultatet av förenämnda utredning.

Departementschefen har vidare, under framhållande, att arméförvaltningen i enlighet med vissa av arméchefen angivna riktlinjer beräknat tjänstebostäder för följande befattningshavare vid arméns truppförband, nämligen väbel, maskinister, eldare och husmödrar, medan bostadsfrågan för övriga personal-kategorier ansetts böra lösas genom förhyrning i allmänna marknaden eller genom av försvarets bostadsanskaffningsnämnd vidtagna byggnadsåtgärder, ansett sig kunna i princip förorda de sålunda angivna riktlinjerna för prövning av frågan om anordnande av tjänstebostäder, vilka ansluta sig till de av 1943 års riksdag godkända grunderna. Behovet av tjänstebostäder borde dock underkastas närmare prövning för varje särskilt fall.

Beträffande de särskilda för armén ifrågakommande byggnadsföretagen inhämtas av statsrådsprotokollet bland annat i huvudsak följande (s. 12—49).

NYA ETABLISSEMENT M. M.

Wendes artilleriregementes förläggning vid Norra Åsum. För tiden intill utgången av budgetåret 1943/44 har av riksdagen för Wendes artilleriregementes förläggning vid Norra Åsum efter förslag i propositionen 1943:302 beräknats ett belopp av 7 000 000 kronor, motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 omkring 6 475 000 kronor. Arméförvaltningen, som på grundval av förnyad kostnadsberäkning beräknat kostnaderna för under femårsperioden erforderliga arbeten till 7 900 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, har hemställt, att återstoden av för ifrågavarande byggnadsarbeten erforderliga medel (7 900 000 — 6 475 000 =) 1 425 000 kronor ställes till förfogande. För mötande av prisstegring hava beräknats 1 185 000 kronor.

Departementschefen har icke funnit anledning till erinran mot de framlagda kostnads kalkylerna men har förutsatt, att medel för uppförande av vinterstallar — kostnadsberäknade till 38 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 — icke böra ställas till förfogande förrän klarhet vunnits rörande det antal hästar som bör finnas vid regementet.

Bergslagens artilleriregemente (Kristinehamn). I propositionen 1943:222 beräknades kostnaderna för ifrågavarande etablissement för femårsperioden 1942/47 till ett belopp av 10 050 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, därvid för bostäder beräknades ett belopp av 155 000 kronor. Departementschefen fann det tveksamt, huruvida ett så stort belopp kunde bli erforderligt för bostäder, och förutsatte, att frågan skulle underkastas närmare undersökning genom försvarets bostadsanskaffningsnämnd.

För byggnadsarbeten vid ifrågavarande förband intill utgången av budgetåret 1943/44 ha beräknats tillhopa 7 000 000 kronor, varav 6 475 000 kronor ansetts motsvara prisläget den 1 juli 1941.

Arméförvaltningen har numera beräknat totalkostnaderna för etablissementet, inklusive ett belopp av 155 000 kronor för bostäder, till 10 050 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 jämte 1 508 000 kronor för mötande av prisstegring.

Departementschefen, som funnit kostnaderna för byggnadsprogrammet

med avseende å bostadsbyggnader böra kunna minskas med 61 000 kronor jämte därå belöpande administrationskostnader, har beräknat totalkostnaderna till i runt tal 9 985 000 kronor, enligt prisläget den 1 juli 1941, och för byggnadsarbetena vid etablissementet för budgetåret 1944/45 upptagit ett belopp av — bortsett från prisstegringar — 3 510 000 kronor.

Göteborgs luftvärnskår (Bua). I propositionen 1943: 222 beräknades kostnaderna för luftvärnskårens förläggning för femårsperioden 1942/47 till ett belopp av högst 4 970 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Departementschefen har i enlighet med förslag av arméförvaltningen numera beräknat medelsbehovet enligt prisläget den 1 juli 1941 för byggnadsprogrammet vid Göteborgs luftvärnskår till 4 935 000 kronor, innebärande en besparing av 35 000 kronor.

Luleå luftvärnskår (Luleå). För detta etablissement har departementschefen beräknat kostnaderna till 5 450 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, innebärande en ökning i förhållande till de för 1943 års riksdag framlagda beräkningarna med 50 000 kronor. Ökningen sammanhänger med en föreslagna ökning av posten till bostäder för viss personal vid regementet.

Luftvärnsmobiliseringscentral. För förevarande ändamål beräknas liksom i propositionen 1943: 222 168 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Göta trängkårs kompani i Nora. För Göta trängkårs kompani i Nora beräknades i propositionen 1943: 222 för femårsperioden 1942/47 ett belopp av högst 1 555 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. I beloppet ingick bland annat en summa av 96 600 kronor för bostäder för underofficerare och förvaltningspersonal. Arméförvaltningen har nu föreslagit, att erforderliga bostäder — för husmödrar och en eldare — anordnas i anslutning till sjukhuset samt genom uppförande av ett bostadshus inrymmande en lägenhet om 2 rum och kök. Härigenom ernåddes kostnadsbesparing. Å andra sidan hade det tidigare beräknade garageutrymmet befunnits icke vara tillräckligt, varför totalkostnaderna för etablissementet komme att stiga utöver vad för ändamålet beräknats och uppgå till 1 590 000 kronor, innebärande en ökning i jämförelse med för budgetåret 1943/44 beräknat belopp av (1 590 000 — 1 555 000 =) 35 000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt arméförvaltningens förslag.

Mobiliseringscentraler för trängkårerna. För mobiliseringscentraler för trängkårerna beräknades i propositionen 1943: 222 tillhopa 2 464 000 kronor.

Arméförvaltningen har beräknat kostnaderna för ett i vissa hänseenden reviderat byggnadsprogram för mobiliseringscentralerna till sammanlagt 2 544 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, innebärande en kostnadsökning av 80 000 kronor.

Departementschefen har funnit sig tills vidare böra räkna med samma belopp som tidigare, eller 2 464 000 kronor.

Förrådsbyggnader för territoriella förband. För ifrågavarande ändamål beräknades i propositionen 1943:222 ett belopp av 9 785 000 kronor. I samband därmed framhölls, att ytterligare omkring 2 500 000 kronor kunde komma att erfordras för vissa ammunitionsförråd, angående vilka tillfredsställande utredning icke förelåg vid tiden för propositionens avgivande.

Arméförvaltningen har angivit det ytterligare medelsbehovet för arméns del för uppförande av förrådsbyggnader till omkring 2 000 000 kronor och beräknat medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till 1 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Departementschefen har ansett omöjligt att före slutförandet av ytterligare utredning bedöma, i vilken omfattning försvarsplanens kostnadsram kan komma att belastas med kostnader för detta ändamål. Därest vid utredningen skulle befinnas, att för de territoriella förråden redan anvisade medel icke förslå jämväl för anordnande av ammunitionsförråd samt att ytterligare anslagsmedel oundgängligen erfordras redan under nästa budgetår, förutsätter departementschefen att Kungl. Maj:t skall äga att för ändamålet taga förevarande anslag i anspråk.

TILLBYGGNAD AV KASERNER.

Norrlands artilleriregemente (Östersund) och Bodens artilleriregemente (Boden). Arméförvaltningen har för tillgodoseendet av behovet av förlägningsutrymmen vid dessa etablissement beräknat tillhoppa (360 000 + 720 000 =) 1 080 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Departementschefen har under erinran bland annat, att 1941 års försvarsutredning icke beräknat några medel för nu ifrågavarande ändamål, funnit sig icke kunna för närvarande tillstyrka, att medel för de av arméförvaltningen föreslagna byggnadsätgärderna anvisas.

Skånska luftvärnskåren (Malmö) och Sundsvalls luftvärnskår (Sundsvall). Kostnaderna under femårsperioden 1942/47 för utbyggnad av Skånska luftvärnskårens etablissement i Malmö beräknades i propositionen 1943:222 enligt prisläget den 1 juli 1941 till 600 000 kronor. För Sundsvalls luftvärnskår uppskattades motsvarande kostnader till 700 000 kronor.

I sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår har *arméförvaltningen* beträffande dessa förband anfört bland annat följande.

Definitiva uppgifter rörande behovet av förråd vid kårerna hade vid tidpunkten för de beräkningar som legat till grund för medelsäskandet enligt förenämnda proposition 1943:222 icke förelegat. Med ledning av numera erhållna uppgifter kunde emellertid förrådsbehovet fastställas. Kostnaderna härutinnan uppginge för Skånska luftvärnskårens vidkommande till 354 000 kronor och för Sundsvalls luftvärnskår till 387 000 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941. Dessa belopp överstege med 90 000 kronor respektive 101 000 kronor de tidigare för ändamålet beräknade beloppen. Vidare borde byggnadsprogrammen för kårerna utökas med tjänstebostäder för väbel, två husmödrar samt maskinist och eldare. Med uppförandet av två av arméchefen

föreslagna musikpaviljonger, kostnadsberäknade till 140 000 kronor respektive 147 000 kronor, kunde dock enligt arméförvaltningens uppfattning anstå till efter femårsperioden 1942/47.

Enligt arméförvaltningens skrivelse bilagda kostnadsberäkningar ha kostnaderna för uppförande av tjänstebostäder beräknats till 102 200 kronor vid Skånska luftvärnskåren och 114 100 kronor vid Sundsvalls luftvärnskår, medan motsvarande belopp i propositionen 1943:222 angivits till 53 600 kronor respektive 59 800 kronor.

Departementschefen har funnit sig böra godtaga de nu gjorda kostnadsberäkningarna rörande tillgodoseendet av förrådsbehovet. Ehuru med viss tvekan har vidare departementschefen tillstyrkt, att medel ställas till förfogande jämväl för uppförande av tjänstebostäder. För nästa budgetår beräknas därför ett ytterligare medelsbehov för Skånska luftvärnskåren å 145 000 kronor och för Sundsvalls luftvärnskår å 161 000 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941.

Svea, Göta och Norrlands trängkårer. Vid anmälan av propositionerna 1943:222 och 1943:302 lämnades en redogörelse för av arméförvaltningen framlagda beräkningar i fråga om under femårsperioden 1942/47 erforderliga byggnadsarbeten vid trängkårerna. Därav framgår, att ämbetsverket uppskattat de sammanlagda kostnaderna för ordnandet av förläggningsfrågorna vid Svea, Göta och Norrlands trängkårer, med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941, till 1 316 000 kronor, varjämte ämbetsverket upptagit ett belopp av 400 000 kronor — enligt nyssnämnda prisläge — för tillbyggnad av kasern vid Skånska trängkåren. Då 500 000 kronor av i övrigt tillgängliga medel beräknats stå till förfogande för här ifrågavarande ändamål, hade medelsbehovet för de tre förstnämnda kårerna av arméförvaltningen allenast upptagits till 816 000 kronor.

Med hänsyn till att för det dåvarande definitiva uppgifter angående erforderliga förläggningsutrymmen icke kunde lämnas fann departementschefen sig icke kunna taga slutlig ställning till det av arméförvaltningen framlagda byggnadsprogrammet. Då det vore angeläget, att de mest trängande byggnadsarbetena skulle kunna påbörjas så snart utredningen rörande förläggningsutrymmena avslutats, borde emellertid Kungl. Maj:t äga att av investeringsanslaget till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1943/44 ställa erforderliga medel till förfogande för tillgodoseende av de byggnadsbehov, som efter slutförd utredning kunde befinnas mest angelägna. Därvid förutsattes, att förutnämnda besparingar av tidigare anvisade medel i första hand skulle tagas i anspråk.

Arméförvaltningen har i sin skrivelse angående lantförsvarets medelsbehov för nästkommande budgetår framlagt ett på förnyad utredning grundat förslag i ärendet, enligt vilket de sammanlagda kostnaderna för erforderliga nya kaserner vid trängkårerna uppskattats till (323 000 + 592 000 + 664 000 + 539 000 =) 2 118 000 kronor, av vilket belopp emellertid kostnader till ett belopp av 418 000 kronor kunde täckas av medel, som kvarstode odis-

ponerade av de av 1939 och 1941 års riksdagar för motsvarande ändamål anvisade anslagen. Det ytterligare anslagsbehovet har sålunda angivits till (2 118 000 — 418 000 =) 1 700 000 kronor, jämte 318 000 kronor för intill den 1 juli 1943 inträffad prisstegring.

Departementschefen, som ansett sig för närvarande endast kunna tillstyrka ett i förhållande till arméförvaltningens förslag i viss mån reviderat byggnadsprogram, har förordat, att vid vardera av Göta trängkår och Norrlands trängkår uppföres en kasern för 120 man samt att vid Skånska trängkåren uppföres en kasern för 96 man. Kostnaderna för kasernbyggnaderna jämte därmed sammanhängande arbeten vid Göta och Norrlands trängkårer har med utgångspunkt från arméförvaltningens förslag beräknats till cirka (330 000 + 358 000 =) 688 000 kronor. Då ett belopp av 418 000 kronor funnes tillgängligt för kasernbyggnader vid trängkårerna, syntes ett ytterligare belopp av i runt tal 270 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 böra beräknas för ifrågakvarande byggnadsarbeten vid Göta och Norrlands trängkårer för budgetåret 1944/45.

FURIRBOSTÄDER.

I skrivelse den 10 februari 1943 beräknade arméförvaltningen kostnaderna för uppförande av furirbostäder vid arméns truppförband till 5 000 000 kronor, eller samma belopp som för ändamålet upptagits i försvarsbeslutets kostnadsberäkningar. I avvaktan på resultatet av den då pågående utredningen rörande möjligheterna att genom egnahemsbebyggelse tillgodose det inom de olika försvarsgrenarna föreliggande behovet av tjänstebostäder och med hänsyn till att möjligheter syntes finnas att omändra därigenom ledigblivande underofficers- och andra tjänstebostäder till furirbostäder fann ämbetsverket sig emellertid böra tills vidare upptaga ett belopp av allenast 2 000 000 kronor för femårsperioden för tillgodoseende av behovet av furirbostäder. Vid anmälan av propositionen 1943:222 anfördes, att på den då föreliggande utredningen det vore omöjligt bedöma, i vilken omfattning furirbostäder borde uppföras vid arméns truppförband. I den mån en närmare utredning gäve vid handen, att behov av furirbostäder föreläge, syntes medel böra utgå under femårsperioden, om och i den utsträckning utrymme därför kunde beredas inom den i försvarsbeslutet för arméns byggnader beräknade kostnadsramen.

Arméförvaltningen har nu uppskattat medelsbehovet under femårsperioden för furirbostäder till 1 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Departementschefen har framhållit, att den utredning, som framlagts av arméförvaltningen efter samråd med försvarets bostadsanskaffningsnämnd, klarlägger behovet i stort av furirbostäder under vissa givna förutsättningar. Då frågan om vid vilka förband dylika bostäder erfordras tills vidare lämnats öppen liksom även frågan om de särskilda byggnadernas utformning m. m., har departementschefen ansett sig för närvarande icke kunna beräkna medel för detta ändamål.

SÄRSKILDA BYGGNADSBEHOV.

Artilleriskjutskolan och skjutplats för Bergslagens artilleriregemente. För ifrågasvarande ändamål, för vilket totalkostnaderna i propositionen 1943:222 angavs till 2 600 000 kronor och för budgetåret 1943/44 beräknades 1 390 000 kronor, har för budgetåret 1944/45 beräknats återstoden, 1 210 000 kronor, enligt prisnivån den 1 juli 1941.

ORDNANDE AV FÖRLÄGGNINGAR FÖR STABER, TRUPPFÖRBAND M. M.

Försvarsområdesstaben i Kiruna. Arméförvaltningen har föreslagit uppförande å kronan tillhörig mark av en nybyggnad, inrymmande såväl expeditionslokaler för staben som bostadslägenheter för försvarsområdesbefälhavaren och stabscheferna.

Departementschefen har ansett det ur flera synpunkter mindre lämpligt att inreda tjänstelokaler i samma byggnad som expeditionslokalerna och förordat, att allenast en expeditionbyggnad uppföres. En dylik har ansetts kunna utföras för omkring 136 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

VERKSTÄDER M. M.

På förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943:302 har riksdagen för budgetåret 1943/44 beräknat tillhoppa 4 870 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 för tygverkstäder m. m. för armén.

I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har arméförvaltningen till närmare behandling upptagit vissa verkstadsfrågor, rörande vilka utredningarna nu slutförts eller beräknades bli slutförda inom tid, som möjliggjorde framläggande av förslag till 1944 års riksdag.

Optiska verkstäder. Central tygverkstad vid Göteborgs luftvärnskår. Tygverkstad vid Bodens ingenjörkår m. m. Tygverkstäder på Gotland. Förråd för reservackumulatörer. Centrala signalverkstäder jämte signalförrådsverkstäder vid truppförbanden. Översyn av tygstationer och truppförbandens tygverkstäder. Kostnaderna för dessa verkstäder m. m. ha av ämbetsverket angivits till 4 067 000 kronor (prisläget den 1 juli 1941) enligt följande sammanställning.

	Kronor
Optiska verkstäder för armén	375 000
Central tygverkstad vid Göteborgs luftvärnskår	1 470 000
Tygverkstad vid Bodens ingenjörkår m. m.	338 000
Tygverkstäder på Gotland	1 153 000
Förråd för reservackumulatörer	108 000
Centrala signalverkstäder jämte signalförrådsverkstäder vid truppförbanden	173 000
Översyn av tygstationer och truppförbandens tygverkstäder	450 000
	Summa 4 067 000

Rörande den närmare innebörden av de olika förslagen torde få hänvisas till statsrådsprotokollet (s. 31—42).

Departementschefen har beräknat medelsbehovet för ifrågavarande verkstäder i enlighet med arméförvaltningens förslag.

Visst byggnadsföretag i Bodén. På förslag av arméförvaltningens tygdepartement och fortifikationsstyrelse har för uppförande av viss för fredsförhållanden avsedd verkstad vid Bodéns tygstation beräknats 55 700 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

FÖRRÅD M. M.

Uppförande av viss förrådsbyggnad. Departementschefen har anmält, att Kungl. Maj:t med stöd av 1943 års riksdags i skrivelse nr 156 givna bemyndigande bemyndigat arméförvaltningens fortifikationsstyrelse att med anlåtande av det för budgetåret 1943/44 anvisade investeringsanslaget av 24 000 000 kronor intill ett belopp av högst 7 800 kronor gå i författning om uppförande av ifrågavarande förrådsbyggnad.

BOSTÄDER.

Vissa tjänstebostäder å Grytans skjutfält. Departementschefen har i anslutning till av arméförvaltningen framställt medelsäskande för ifrågavarande ändamål funnit frågan böra underkastas förnyad utredning.

SKJUTBANOR M. M.

Förbättring av Västerbottens regementes korthållsskjutbanor. Sedan arméförvaltningen för korthållsskjutbanor vid Norrlands dragonregemente och Västerbottens regemente upptagit 37 000 kronor respektive 46 000 kronor, anförde departementschefen vid anmälan av propositionen 1943:222, bland annat, att han i fråga om Norrlands dragonregemente biträdde arméförvaltningens förslag men att beträffande Västerbottens regemente det syntes böra undersökas, om icke gemensam bana kunde anordnas för Västerbottens regemente och Norrlands dragonregemente. I avbidan på denna undersökning beräknades icke medel för förbättring av sistnämnda banor men förutsattes, att det skulle få ankomma på Kungl. Maj:t att med ledning av undersökningen ställa erforderliga medel till förfogande.

Departementschefen har nu anmält, att utredning verkställts rörande tänkbara alternativ för anordnande av gemensam korthållsskjutbana för de båda regementena och att med hänsyn till vad utredningen givit vid handen förbättring av infanteriregementets korthållsskjutbanor och nyanläggning av särskild korthållsskjutbana för dragonregementet kommit till utförande med anlåtande av det för budgetåret 1943/44 till vissa byggnadsarbeten m. m. anvisade investeringsanslaget av 24 000 000 kronor intill ett belopp, efter prisläget den 1 juli 1941, av 83 000 kronor.

Korthållsskjutbana för Norrlands artilleriregemente. Departementschefen har i enlighet med förslag av arméförvaltningen tillstyrkt anläggandet av en ny bana för Norrlands artilleriregemente och för ändamålet för budgetåret 1944/45 beräknat ett belopp av 33 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Utvidgning av Göta trängkårs skolskjutningsbana. Säkerhetsanordningar å krigsskolans skjutbana vid Karlberg. Av arméförvaltningen i förevarande avseenden framlagda förslag har departementschefen icke nu kunnat tillstyrka.

Anordningar för skjutning med pansarvärns- och stridsvagnskanon å skjutfälten på Utö och vid Ravlunda (Brösarp). Arméförvaltningens fortifikationsstyrelse har hemställt om anvisande av bland annat 190 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 för iordningställande av skjutfälten på Utö och vid Ravlunda (Brösarp).

Departementschefen har tillstyrkt medelsanvisning i angiven omfattning.

VISSA ANDRA BYGGNADSRARBETEN.

Omläggning av avloppsnätet vid Bodens artilleriregemente. I enlighet med arméförvaltningens förslag har departementschefen hemställt att för nästkommande budgetår ett belopp av 46 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknas för ändamålet.

Hundgårdar vid arméns truppförband. Väg- och planeringsarbeten. Departementschefen har icke ansett sig kunna tillstyrka av arméförvaltningen framlagda förslag om anvisande av medel, 181 000 kronor, respektive 150 000 kronor, för ifrågavarande ändamål.

SAMMANFATTNING.

I följande sammanställning ha upptagits de av departementschefen under förevarande punkt förordade medelsanvisningarna avseende budgetåret 1944/45.

	Kronor
Wendes artilleriregemente	1 425 000
Bergslagens artilleriregemente	3 510 000
Luleå luftvärnskår	50 000
Göta trängkårs kompani i Nora	35 000
Skånska luftvärnskåren	145 000
Sundsvalls luftvärnskår	161 000
Göta och Norrlands trängkårer	270 000
Artilleriskjutskolan och skjutplats för Bergslagens artilleriregemente	1 210 000
Försvarsområdesstaben i Kiruna	136 000
Optiska verkstäder	375 000
Central tygverkstad vid Göteborgs luftvärnskår	1 470 000
Tygverkstad vid Bodens ingenjörkår m. m.	338 000
Tygverkstäder på Gotland	1 153 000
Förråd för reservackumulatorer	108 000
Centrala signalverkstäder jämte signalförrådsverkstäder vid truppförbanden	173 000
Översyn av tygstationer och truppförbandens tygverkstäder	450 000
Visst byggnadsföretag i Boden	55 700

Korthållsskjutbana för Norrlands artilleriregemente	Kronor 33 000
Anordningar för skjutning med pansarvärns- och stridsvagnska- non å skjutfälten på Utö och vid Ravlunda (Brösarp)	190 000
Omläggning av avlopps nätet vid Bodens artilleriregemente	46 000
	<hr/> Summa 11 333 700

Angivna byggnadskostnader hänföra sig till prisläget den 1 juli 1941.

Oaktat de nu anmälda medelsbehoven icke uppgå till det inledningsvis för förevarande anslag angivna beloppet, 24 000 000 kronor, bör enligt departementschefen, i överensstämmelse med anslagets konstruktion, anslaget upptagas till sistnämnda belopp med rätt för Kungl. Maj:t att enligt tidigare meddelat bemyndigande medgiva anslagets överskridande.

Utskottet.

De anslagstekniska principer beträffande medelsanvisning för genomförande av försvarets byggnadsarbeten under femårsperioden, som fastställdes av 1943 års riksdag, innebära i huvudsak följande. För vart och ett av budgetåren 1943/47 avses för envar av försvarsgrenarna skola anvisas ett investeringsanslag som till beloppet motsvarar ungefär fjärdedelen av det belopp som för dessa fyra år återstå att anvisa inom ramen för vad i 1942 års försvarsbeslut beräknats för försvarsgrenens byggnadsarbeten. Dessa anslag — kvotanslag — som i regel få tagas i anspråk endast för sådana investeringar som av riksdagen godkänts, må överskridas dels med belopp som inom försvarsbeslutets kostnadsram återstå att anvisa, dels ock, då kostnadsramen beräknats med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941, med belopp som erfordras för mötande av prisstegring. 1943 års riksdag anvisade i enlighet härmed anslag under arméförvaltningens, marinförvaltningens och flygförvaltningens delfonder av försvarsväsendets fastighetsfond av respektive 24 000 000 kronor, 10 000 000 kronor och 25 000 000 kronor och medgav, att anslagen finge överskridas — förutom med belopp som erfordrades för bestridande av merkostnader på grund av prisstegringar — inom ramen av för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. beräknade belopp av 93 988 000 kronor, 33 623 000 kronor och 98 800 000 kronor för respektive försvarsgren. Departementschefen har förordat, att dessa anslagstekniska principer tillämpas jämväl under budgetåret 1944/45. Utskottet har intet att erinra här emot. Härav följer, att för budgetåret 1944/45 för arméns och marinens byggnadsföretag böra anvisas investeringsanslag av samma storlek som för innevarande budgetår. För flygvapnets del åter bör anslaget höjas till 27 000 000 kronor, beroende på att den för försvarsgrenen fastställda kostnadsramen enligt beslut av 1943 års riksdag ökats från 145 000 000 kronor till 152 945 000 kronor, varigenom vad som återstår att anvisa kommer att uppgå till 80 760 000 kronor. Av bland annat samma anledning bör den ram, inom vilken överskridande för flygvapnets del må ske, ökas från 98 800 000 till 105 760 000 kronor.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1944/45 hava armé-, marin- och flygförvaltningarna, till efterkommande av riksdagens önskemål, förebragt närmare utredning rörande kostnaderna för de byggnadsföretag som falla inom den i

försvarsbeslutet angivna kostnadsramen, vilken efter den av 1943 års riksdag beslutade jämkningen uppgår till inemot 341 miljoner kronor. Totalkostnaderna för byggnadsarbetena hava därvid uppgivits till omkring 336,5 miljoner kronor. För oförutsedda behov skulle sålunda disponeras allenast omkring 4,5 miljoner kronor. Härav framgår, framhåller departementschefen, att svårigheter möta att begränsa kostnaderna för försvarets byggnadsarbeten under femårsperioden så att den för dessa arbeten beräknade kostnadsramen icke överskrides, varför den största återhållsamhet måste iakttagas vid prövningen av de anmälda behoven. Med hänsyn härtill har departementschefen ansett sig böra förorda en viss begränsning av det av myndigheterna föreslagna byggnadsprogrammet, varför han — ehuru han vore medveten om att därigenom svårigheter av olika slag komme att uppstå — för nästa budgetår icke beräknat medel för påbörjandet av nya gymnastikbyggnader och badanläggningar och ej heller för utförande av nya idrottsplatser och musikbyggnader. I motionerna I: 169 och II: 268 har emellertid i fråga om flygvapnets förband framhållits, att behovet av såväl gymnastikbyggnad som idrottsplats- och badstuanläggningar måste anses vara ofrånkomligt. Motionärerna hava därför funnit synnerligen angeläget, att vissa i motionerna angivna byggnadsföretag av denna natur gjordes till föremål för närmare utredning, närmast i syfte att byggnadsfrågorna skulle kunna lösas i anslutning till en eventuell arbetslöshetskris. Jämväl utskottet finner önskvärt, att anläggningar av angiven art komma till utförande vid flygvapnets förband, och utskottet förutsätter, att — därest medel icke komma att beräknas för ändamålet under femårsperioden — frågan om medelsanvisning för ändamålet upptages till prövning efter periodens slut. I likhet med motionärerna finner utskottet, att anläggningarna lämpligen kunna ifrågakomma till utförande såsom beredskapsarbeten. Utskottet får emellertid i detta sammanhang även erinra om att departementschefen utgått från att, därest de förhållanden som lägga hinder i vägen för anläggningarnas utförande skulle undergå sådana ändringar, att anläggningarna prövas kunna komma till stånd, Kungl. Maj:t skall äga att med anlitan av till förfogande stående byggnadsanslag medgiva arbetenas igångsättande. Vid nu angivna förhållanden finner sig utskottet sakna anledning tillstyrka bifall till motionerna i fråga.

Utskottet, som sålunda ansluter sig till de principer för prövningen av byggnadsföretag, som av departementschefen i besparingssyfte tillämpats, vill i detta sammanhang understryka av 1943 års riksdag gjorda uttalande om angelägenheten av att största möjliga sparsamhet iakttages vid byggnadsprogrammets förverkligande och att endast de byggnadsåtgärder, som ur militär synpunkt äro oundgängligen nödvändiga, komma till utförande under femårsperioden.

Under förevarande punkt har departementschefen anmält vissa armén berörande byggnadsföretag, vilka befunnits böra komma till utförande under tiden till och med budgetåret 1944/45 inom ramen för i försvarsbeslutet fastställd kostnad, samt angivit de beräknade kostnaderna härför. Räknet efter prisläget den 1 juli 1941 hava dessa kostnader uppskattats till,

utöver vad tidigare beräknats för byggnadsföretag för armén, 11 333 700 kronor. Vad departementschefen i anslutning härtill anfört liksom de av honom gjorda kostnadsberäkningarna har icke givit utskottet anledning till erinran.

Arméförvaltningen har för budgetåret 1944/45 hemställt om medelsanvisning med i runt tal 181 000 kronor för anordnande av hundgårdar vid vissa truppförband, som i dylikt hänseende icke blivit tidigare tillgodosedda. Departementschefen har beträffande denna fråga anfört att, ehuru vissa skäl kunde anföras för bifall till det framlagda förslaget, han funne sig icke kunna tillstyrka att medel för närvarande beräknades för ändamålet. I motionerna I: 81 och II: 145 har framhållits såsom nödvändigt, att det av de militära myndigheterna planerade, successiva förseendet av samtliga tjänstehundtilldelade truppförband med fasta hundgårdar icke avbrötes, varför hemställts, att i runt tal 148 000 kronor måtte anvisas till uppförande av hundgårdar vid tolv truppförband. Utskottet, som icke vill förneka behovet i och för sig av uppförande av dessa hundgårdar, finner emellertid att ett ställningstagande i frågan bör ske under jämförelse med andra ifrågasatta byggnadsföretag, som skola tillgodoses inom ramen för 1942 års försvarsbeslut. Med hänsyn härtill finner sig utskottet icke böra tillstyrka bifall till motionerna utan anser, att frågan om medelsanvisning för ändamålet såsom departementschefen förutsett tills vidare bör anstå.

I motionen II: 286 har föreslagits, att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa att verkställandet av tidigare beslut om anordnande av skjutfält i Kilsbergen avbrytes och förnyad utredning med beaktande av i motionen anförda synpunkter anbefalles. Erinras må att 1943 års riksdag, med avslag å vissa i ämnet väckta motioner, beslutat att Bergslagens artilleriregementes skjutfält skall förläggas till Villingsberg. Utskottet har icke kunnat finna, att i den nu förevarande motionen förebragts sådana nya skäl, att en förnyad prövning av frågan om skjutfältets förläggning bör komma till stånd. Utskottet avstyrker förty bifall till motionen.

Vad departementschefen anfört i de delar, varom utskottet, som tagit del av de till utskottet överlämnade handlingarna, icke särskilt yttrat sig, har icke givit utskottet anledning till erinran.

Utskottet får under åberopande av det anförda hemställa,

I. att riksdagen må

a) till *Vissa byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 24 000 000 kronor;

b) med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna I: 81 och II: 145 medgiva, att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1944 angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlåtande av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.;

II. att motionerna I: 169 och II: 268 samt II: 286 icke må till någon riksdagens åtgärd föranleda.

2:o) **Ordnande av arméns intendenturförråds och första intendenturkompaniets förläggning å Järvafältet.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 2, s. 50 och 51) att till Ordnande av arméns intendenturförråds och första intendenturkompaniets förläggning å Järvafältet för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2 680 000 kronor.

Sammanlagt har ett belopp av 7 100 000 kronor anvisats för ordnande av arméns intendenturförråds och första intendenturkompaniets förläggning å Järvafältet, för vilket ändamål totalkostnaderna beräknats till 9 780 000 kronor.

Arméförvaltningen, som framhållit, att vid ingången av budgetåret 1944/45 arbetena å förevarande etablissement hade framskridit så långt, att för arbetenas bedrivande under budgetåret återstoden av för ändamålet beräknade medel bleve erforderlig, har hemställt om anvisande av ett anslag om (9 780 000—7 100 000 =) 2 680 000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt bifall till arméförvaltningens förslag.

Mot det för fullföljande av byggnadsprogrammet för ifrågavarande etablissement äskade anslaget har utskottet icke något att erinra.

Utskottet.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må till *Ordnande av arméns intendenturförråds och första intendenturkompaniets förläggning å Järvafältet* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 2 680 000 kronor.

3:o) **Ordnande av Göta pansarlivgardes förläggning.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 3, s. 51—53) att till Ordnande av Göta pansarlivgardes förläggning för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

För ordnandet av Göta pansarlivgardes förläggning har hittills anvisats 5 000 000 kronor.

Arméförvaltningen har framhållit att en preliminär beräkning av kostnaderna för uppförande av etablissement för regementet i Enköping givit vid handen att kostnaderna, exklusive stridsvagnsverkstad, uppskattats till omkring 8 100 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Återstoden av för etablissementet beräknade medel, 3 100 000 kronor, erfordrades för arbetenas bedrivande under budgetåret 1944/45.

Departementschefen har anfört bland annat följande.

I avvaktan på slutförandet av pågående utredningar rörande bland annat verkstads- och förrådsbehoven vid pansarlivgardet i Enköping är det mig icke möjligt att slutligt bedöma frågan om det totala medelsbehovet för etablissementet. Med hänsyn till önskvärdheten av att snarast kunna fullfölja byggnadsarbetena och med stöd av en från arméförvaltningens fortifikations-

styrelse under hand överlämnad detaljerad kostnadsberäkning, utvisande att totalkostnaderna i varje fall torde komma att överskrida 8 000 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1943, finner jag mig för nästkommande budgetår kunna tillstyrka, att ett till 3 000 000 kronor avrundat beloppet nu anvisas för ändamålet. I sina anslagsäskanden för nästa budgetår har arméförvaltningen i samband med behandlingen av arméns avlöningsanslag föreslagit upprättande av en musikkår vid Göta pansarlivgarde, ehuru sådan icke upptagits i den i 1942 års försvarsbeslut fastställda organisationen. I anslutning härtill har fortifikationsstyrelsen i förenämnda kostnadsberäkning upptagit ett belopp av 149 800 kronor för en musikbyggnad vid regementet. Enär ställning ännu icke tagits till frågan om musikkårens upprättande, förutsätter jag, att åtgärder icke vidtagas under nästa budgetår för uppförande av en sådan byggnad. Jag vill emellertid redan nu framhålla, att de av fortifikationsstyrelsen beräknade kostnaderna för byggnaden synas alltför höga. Anmärkas må att flygförvaltningen beräknar kostnaderna för en musikbyggnad till allenast 40 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Vid blivande dispositionsbeslut torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att, med beaktande av tillgången på materiel och arbetskraft, pröva huruvida vissa andra av fortifikationsstyrelsen i berörda kostnadsberäkning upptagna byggnadsändamål, såsom gymnastikbyggnad, idrottsplats m. m., för närvarande skola komma till utförande. Beträffande frågan om uppförande av vinterstall hänvisar jag till vad som anförts vid behandlingen av frågan om Wendes artilleriregementes förläggning.

Utskottet.

Vad departementschefen anfört rörande medelsbehovet för ordnandet av Göta pansarlivgardes förläggning i Enköping har icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet hemställer förty,

att riksdagen må till *Ordnande av Göta pansarlivgardes förläggning* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 3 000 000 kronor.

Marinförvaltningens delfond.

4:o **Vissa byggnadsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 4, s. 53—91) att dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor, dels ock medgiva, att i nämnda statsrådsprotokoll (s. 57—90) angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlitande av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.

Departementschefen har under denna punkt inledningsvis erinrat, att riksdagen enligt skrivelse 1943: 335 dels till Vissa byggnadsarbeten m. m. å kapitalbudgeten under försvarsväsendets fastighetsfond, marinförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 10,000,000 kronor, dels medgivit, att ifrågavarande anslag må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för

budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. under marinförvaltningens del-fond beräknat belopp av 33 623 000 kronor, i den mån så erfordras för tillgodoseende av medelsbehovet för de byggnadsföretag m. m., som enligt riksdagens beslut i anledning av vad i 1943 års statsverksproposition eller i särskild proposition anföres skola komma till utförande med anlåtande av berörda anslag.

Vidare har departementschefen — under framhållande att marinförvaltningen beräknat kostnaderna för de byggnadsföretag, som avsetts skola komma till utförande under nästa budgetår, till sammanlagt 10 658 900 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 — anfört, bland annat, att det visat sig vara förenat med stora svårigheter att inrymma kostnaderna för de byggnadsarbeten, som anses erforderliga för marinens organisation, inom den i försvarsbeslutet angivna kostnadsramen för marinens byggnadsarbeten och att marinförvaltningen endast genom att ur byggnadsprogrammet utesluta ett flertal i och för sig angelägna arbeten kunnat nedbringa de beräknade kostnaderna inom ifrågasvarande kostnadsram. Den angelägenhetsprövning, som marinförvaltningen i sådant syfte vidtagit, har av departementschefen i stort sett kunnat godtagas, dock att han i vissa fall ansett sig böra förorda en ytterligare begränsning av det framlagda programmet.

Beträffande de för marinen ifrågakommande byggnadsföretagen inhämtas av statsrådsprotokollet i huvudsak följande (s. 57—90).

Allmänt.

Brännoljecisterner för flottan. För detta ändamål beräknade försvarsutredningen, enligt prisläget den 1 juli 1941, ett belopp av 2 498 000 kronor. För påbörjande av företagen anvisade 1942 års riksdag (skrivelse nr 376) efter därom av Kungl. Maj:t i propositionen 1942: 270 (s. 51) framställt förslag ett belopp av 400 000 kronor. 1943 års riksdag beräknade enligt skrivelse nr 335 för innevarande budgetår, efter förslag av Kungl. Maj:t i proposition 1943: 222 (s. 125 och 126), ett ytterligare belopp av 625 000 kronor för ändamålet. Därav avsågos 520 000 kronor, motsvarande prisläget den 1 juli 1941, böra belasta femårsplanens kostnadsram.

I sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för marinen för nästkommande budgetår har marinförvaltningen hemställt, att ytterligare ett belopp av 1 096 000 kronor måtte beräknas för här ifrågasvarande ändamål. Av beloppet avsågos 800 000 kronor för påbörjande av en ny anläggning — i sin helhet kostnadsberäknad till 1 575 000 kronor och avsedd att färdigställas först under budgetåret 1945/46 — medan för komplettering av en befintlig anläggning erfordrades 66 000 kronor och för utförande av bostäder för tillsynsmän och förrädsbiträden vid vissa anläggningar 230 000 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941.

I sistberörda fråga har försvarets bostadsanskaffningsnämnd i remissyttrande den 23 september 1943 förklarat sig tillstyrka marinförvaltningens här ifrågasvarande förslag, varvid nämnden förutsatt, att för lösandet av bostadsfrågorna

på bästa möjliga sätt på varje särskild ort samråd mellan ämbetsverket och nämnden komme att äga rum.

Överbefälhavaren har i särskild skrivelse den 30 september 1943 angående anläggningar för bombsäker lagring av drivmedel tillstyrkt bland annat marinförvaltningens framställning i vad densamma avsåge medel för påbörjande av en ny dylik anläggning.

Departementschefen, som funnit sig böra biträda marinförvaltningens förslag i vad detsamma avser påbörjande av en ny samt komplettering av en befintlig anläggning, men ansett med uppförandet av bostäder vid anläggningarna kunna anstå, har beräknat medelsbehovet för brännoljecisterner vid flottan för nästkommande budgetår till 866 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Kompletterande anläggningar och arbeten vid sjökrigsskolan i Näsby. I enlighet med förslag av marinförvaltningen har departementschefen beräknat ett belopp av 23 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 vara erforderligt för vissa kompletterande anläggningar och arbeten vid sjökrigsskolan i Näsby.

Ostkustens marindistrikt.

STOCKHOLMS ÖRLOGSSTATION.

Vatten-, avlopps- och reningsanläggningar vid Stockholms örlogsstation. Efter framställning av Kungl. Maj:t i 1942 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 23 och 24) har riksdagen för budgetåret 1942/43 anvisat ett reservationsanslag av 123 000 kronor för vatten-, avlopps- och reningsanläggningar vid Stockholms örlogsstation, därav 23 000 kronor avsågos för omläggning av vissa vatten- och avloppsledningar i Djurgårdsstaden, medan återstoden avsågs för åtgärder motsvarande dem som Stockholms stad under de senare åren utfört för att icke med avloppsvatten förorena Norrström.

Marinförvaltningen har anmält, att nyssnämnda belopp om 23 000 kronor tagits i anspråk för avsedda arbeten å Djurgården, medan resterande 100 000 kronor ännu ej vore disponerade.

Departementschefen har tillstyrkt att utöver tillgängliga medel ytterligare 123 500 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknas för realiserande av ett av marinförvaltningen framlagt reviderat förslag beträffande reningsanläggningar å Skepps- och Kastellholmarna.

Utbyte av högtrycksångpannor m. m. För ändamålet har departementschefen beräknat 6 500 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Tillbyggnad av exercisskolan för riktövningsbatteri. För ifrågavarande ändamål har marinförvaltningen äskat 18 500 kronor.

Departementschefen har emellertid icke funnit sig böra tillstyrka förslaget.

Transformatorstation m. m. Sedan marinförvaltningen i skrivelse den 27 april 1943, under framhållande av att medelsbehovet vore motiverat ur

beredskapssynpunkt, hemställt, att ett belopp av 26,000 kronor måtte ställas till ämbetsverkets förfogande från förskottsanslag för elektrifiering av viss köksutrustning vid matinrättningar vid Stockholms örlogsstation, fann Kungl. Maj:t genom beslut den 14 maj 1943 framställningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har marinförvaltningen återkommit till denna fråga och för ändamålet hemställt om ett belopp av 22 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Departementschefen har framhållit, att de av marinförvaltningen i skrivelserna den 27 april 1943 föreslagna arbetena vid örlogsstationens matinrättning vore av den art att medel för desamma icke kunde utgå av anslag å förskottsstat. Då det emellertid syntes angeläget, att ifrågakvarande arbeten snarast komme till utförande, förordar departementschefen att ett belopp av 22 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 beräknas för transformatorstation m. m. vid Stockholms örlogsstation.

STOCKHOLMS ÖRLOGSVARV.

Förlängning av Gustaf V:s docka. För ifrågakvarande arbete — i sin helhet kostnadsberäknat till 1 000 000 kronor enligt prisnivån den 1 juli 1941 — beräknade 1943 års riksdag efter förslag i propositionen 1943:222 ett belopp av 345 000 kronor, varav 300 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. För ändamålet beräknas för budgetåret 1944/45 300 000 kronor.

Kompletteringsarbeten vid torpedbåtsbasen å Ostkusten. För anordnande av slipar, förvaringshallar och andra baseringsanordningar för motortorpedbåtar och minsvepare ha, med början vid 1940 års urtima riksdag, anvisats betydande belopp. En närmare redogörelse härutinnan återfinnes i propositionen 1942:316. Därav framgår bland annat, att för en torpedbåtsbas å Ostkusten anvisats tillhoppa 620 000 kronor, varjämte ett senare uppkommet underskott, sedan marinförvaltningen därtill av Kungl. Maj:t bemyndigats, täckts medelst ianspråkstagande av huvudsakligen viss del av ett för Göteborgs örlogsdepå avsett belopp.

Departementschefen har nu för vissa kompletteringsarbeten å torpedbåtsbasen beräknat 26 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

HÅRSFJÄRDENS DEPÅ.

Ytterbelysning vid depån. Hydrofonhall. För ifrågakvarande ändamål har marinförvaltningen äskat 5 500 kronor respektive 40 000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt anordnande av ytterbelysningen men funnit med uppförande av hydrofonhall kunna anstå.

STOCKHOLMS KUSTARTILLERIFÖRSVAR OCH VAXHOLMS KUSTARTILLERIREGEMENTE.

Utbyggnad av värmecentral m. m. vid Vaxholms kustartilleriregementes förläggning. På förslag av Kungl. Maj:t i propositionen 1943:222 har riksdagen

medgivit, att ett belopp av 50 000 kronor — varav 46 000 kronor ansetts böra belasta femårsplanens kostnadsram — må beräknas för tillbyggnad av underofficersmäss vid Vaxholms kustartilleriregemente. Vidare har riksdagen lämnat utan erinran ett av Kungl. Maj:t i propositionen 1943:287 framlagt förslag, att för ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder vid Vaxholms kustartilleriregemente å Rindön skulle för innevarande budgetår beräknas ett belopp av, inklusive administrationskostnader, 520 000 kronor, varav 470 000 kronor ansetts motsvara prisläget den 1 juli 1941.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har marinförvaltningen anfört, att en av ämbetsverket i skrivelse den 27 augusti 1942 gjord framställning om medelstilldelning för bland annat värmecentral för underofficersmässen icke medfört medelsanvisning. Då arbetena med mässbyggnadens om- och tillbyggnad borde utföras samtidigt med värmeförsörjningens ordnande, hemställde ämbetsverket, som hade för avsikt att uppskjuta byggnadsarbetena i underofficersmässen till dess medel för värmecentral bleve tillgängliga, att 20 000 kronor måtte beräknas för ändamålet. Vidare har marinförvaltningen äskat 480 000 kronor för ombyggnad och modernisering av tjänstebostäder.

Departementschefen, som beräknat 20 000 kronor för värmearläggningen, har funnit anledning för statsmakterna saknas att nu binda sig för ett vidlyftigare bostadsprogram än det som fastställdes av 1943 års riksdag.

Förbättring av förlägningsförhållandena å Korsö. För utbyggande av marinrättning, uppförande av vakt- och arrestlokaler samt omläggning av yttre ledningar å Korsö hemställde marinförvaltningen om ett anslag av 86 000 kronor för innevarande budgetår. I propositionen 1943:222 tillstyrktes, att för omläggning av yttre ledningar å Korsö ett belopp av 9 000 kronor enligt prisnivån den 1 juli 1941 finge tagas i anspråk. Ehuru jämväl övriga av marinförvaltningen föreslagna åtgärder syntes i och för sig önskvärda, fann sig departementschefen av kostnadsskäl icke för det dåvarande kunna biträda desamma.

Med hänsyn bland annat till ett i ärendet företett intyg från vederbörande hälsovårdsnämnd har departementschefen numera funnit sig böra för ändamålet beräkna av marinförvaltningen äskat belopp, 55 100 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Gotlands marindistrikt.

1941 års försvarsutredning upptog för Gotlands marindistrikt följande byggnadsarbeten, nämligen *dels* under rubriken För marinen gemensamma anläggningar ett belopp av 1 000 000 kronor för nybyggnad av hamn- och verkstadsanläggning, *dels* under rubriken Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår tillhoppa 2 600 000 kronor för ett flertal om- och nybyggnadsarbeten, därav 1 330 000 kronor, exklusive administrationskostnader, för bostadslägenheter, *dels ock* under rubriken Fårösunds förrådsdepå ett

belopp av 300 000 kronor för uppförande av förrådsbyggnader för artilleri- och torpedammunition.

I propositionen 1942: 210 och riksdagens skrivelse 1942: 374 gjordes ingen annan erinran mot ifrågavarande beräkningar än att för bostadslägenheter upptogs allenast 800 000 kronor.

1942 års riksdag anvisade för anläggningsarbeten i Fårösund tillhoppa 1 900 000 kronor för budgetåren 1941/42 och 1942/43 på sätt framgår av följande uppställning.

Hamnanläggning m. m.	kronor 1 200 000
Sjukhuslokaler	» 290 000
Exercishall med mäthus	» 200 000
Fritidsbyggnad	» 210 000

För marindistriktet gemensamma anläggningar. Departementschefen har framhållit, att vissa av marinförvaltningen föreslagna åtgärder för rationalisering av verkstadsdriften vid Fårösund i och för sig skulle innebära en förbättring av driftförhållandena. Ett bifall till förslaget skulle emellertid i realiteten innebära — förutom ett mindre anslag till motorverkstad — en avsevärd förstärkning av anslaget till verkstadsanläggningen vid den nya hamnen. Då frågan om medel för verkstadsanläggningen nyligen varit föremål för statsmakternas prövning och då några nya omständigheter av betydelse för bedömandet av denna fråga icke tillkommit, har departementschefen funnit sig för närvarande sakna anledning att tillstyrka ökad medelsanvisning för ändamålet.

Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår. Frågan om förläggningens ordnande vid Gotlands kustartilleriförsvars och Gotlands kustartillerikårs etablissemang i Fårösund upptogs till behandling vid anmälan av propositionen 1943: 222. Därvid förordades, att i avvaktan på ytterligare utredning allenast de mest angelägna byggnadsarbetena borde komma till utförande eller fullföljas under budgetåren 1942/43 och 1943/44. I enlighet därmed beräknades att — förutom hamn- och verkstadsanläggning — allenast följande byggnadsföretag skulle utföras, nämligen sjukhuslokaler och exercishall med mäthus ävensom i samband därmed erforderliga planerings- och elektriska arbeten m. m. samt att av för byggnadsarbeten inom Gotlands marindistrikt anvisade medel, 1 900 000 kronor, ett belopp av 1 815 000 kronor skulle få tagas i anspråk intill utgången av budgetåret 1943/44, därav 1 767 700 kronor borde belasta femårsplanens kostnadsram. Det sålunda framlagda förslaget föranledde icke någon erinran från riksdagens sida.

Marinförvaltningen har nu funnit följande arbeten böra komma till utförande under budgetåret 1944/45.

	Kronor
Tillbyggnad av kanslihus	282 500
Komplettering av manskapsmäss	22 500
Utvändiga ledningar med undantag av yttre ledningar till kasern- byggnad	32 100
Planering och vägar med undantag för kasernbyggnad	16 800
Beklädnads- och persedelförråd	76 000
Komplettering av arrestlokal	20 600
Komplettering av baracker	41 700
Splittersäkert kabelförråd	97 000
Komplettering av stängsel kring kasernområdet	13 000
	Summa 602 200

Departementschefen har anfört följande.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, fann jag mig vid behandlingen av marinförvaltningens medelsäskanden under kapitalbudgeten för innevarande budgetår icke kunna utan ytterligare utredning godtaga ämbetsverkets plan — i stort sett överensstämmande med försvarsutredningens — rörande ordnandet av förläggningen i Fårösund. Jag framhöll särskilt de påfrestande tjänstgöringsförhållandena därstädes och ifrågasatte, om icke för möjliggörande av enkelförläggning i kasern för personal med längre tjänstgöring en ny kasernbyggnad i första hand borde uppföras. Den föreslagna tillbyggnaden av kanslihuset syntes kunna ersättas med baracker eller åtminstone minskas genom att fortifikations- och tygförvaltningarna bibehölle sina nuvarande lokaler. Jag räknade icke med uppförande av den fritidsbyggnad, vartill medel anvisats av 1942 års riksdag.

En genom marinförvaltningens försorg verkställd utredning i ämnet har nu resulterat i ett nytt förslag från ämbetsverkets sida, vilket förslag i korthet innebär såväl uppförande av ny kasern och fritidsbyggnad som tillbyggnad av kanslihuset. Av dessa arbeten har endast det sistnämnda satts i angelägenhetsgrad I, medan de båda övriga, med hänsyn till den stora belastningen i övrigt av nämnda angelägenhetsgrupp, hänförts till angelägenhetsgrad II A.

Vad till en början angår frågan om uppförande av fritidsbyggnad för Fårösunds förläggningen får jag erinra om att medel för denna byggnad, 210 000 kronor, anvisats såsom ett särskilt reservationsanslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1941/42. Enär anslaget således hänförs till tid före femårsperioden 1942/47, skall anslagsbeloppet icke medräknas inom den i försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen och bör alltså icke tagas i anspråk för byggnadsarbeten, för vilka kostnaderna skola bestridas inom nämnda kostnadsram. Detta har ock förutsatts av Kungl. Maj:t vid meddelande av dispositionsbeslut under innevarande budgetår för byggnadsarbeten inom Gotlands marindistrikt. Att byggnaden ännu icke kommit till utförande sammanhänger med rådande brist på materiel och arbetskraft. I skrivelse den 19 november 1943 har marinförvaltningen hemställt att, om en fritidsbyggnad i enlighet med 1942 års riksdags beslut icke nu kunde komma till stånd, ett belopp av 60 000 kronor måtte ställas till förfogande av förskottsanslag för provisoriskt ordnande av fritidslokaler vid Fårösund genom uppförande av en barack. Ämbetsverket har framhållit, att detta alternativ dock vore att betrakta som en yttersta nödfallsutväg. I anslutning till förslaget har marinchefen, som tillstyrkt att fritidslokal under alla förhållanden anläggas i Fårösund, anfört att en rymligare och mera tillfredsställande fritidslokal senare torde bli nödvändig. Lands-

hövdingen i Gotlands län och biskopen över Visby stift, vilka beretts tillfälle taga del av marinförvaltningens förslag, ha framhållit, att detta icke skulle tillgodose behovet av fritidslokaler i Fårösund. Både ur försvars-, andlig beredskaps- och social synpunkt vore det av stor vikt, att den tidigare beslutade byggnaden snarast möjligt uppfördes.

För egen del vill jag ansluta mig till sistnämnda synpunkter. Att nu för en icke obetydlig kostnad anordna provisoriska fritidslokaler, vilka aldrig kunna bliva helt lämpliga för sitt ändamål, synes icke tillrådligt. Då det emellertid är angeläget, att fritidsfrågorna i Fårösund snarast möjligt bringas till sin lösning, utgår jag från att den av 1942 års riksdag beslutade fritidsbyggnaden kommer till utförande så snart tillgången på materiel och arbetskraft det medgiver.

Av den nu förebragta utredningen framgår, att ett bestämt behov av tillbyggnad till kanslihuset föreligger. Ehuru de av marinförvaltningen härför beräknade kostnaderna förefalla höga, har jag efter närmare granskning av utrymmesbehoven funnit mig böra godtaga desamma.

I fråga om förläggningsförhållandena vid Fårösund framgår av marinförvaltningens nya utredning, att visst behov av ytterligare förläggningsutrymmen föreligger men att vid en återgång till fredsförhållanden avsevärda barackutrymmen komma att stå till buds. Marinförvaltningen har föreslagit uppförande av en ny kasern för en kostnad av 347 000 kronor samt ombyggnader av baracker för tillhopa 73 500 kronor. Arbetena ha, som tidigare nämnts, placerats i angelägenhetsgrad II A. För egen del finner jag, enär medel för arbetena icke äskats för nästkommande budgetår, icke anledning att nu taga ställning till denna fråga.

I övrigt anser jag mig i allt väsentligt kunna tillstyrka marinförvaltningens senaste förslag rörande förläggningens ordnande. Dock torde medel för komplettering av arrestlokal samt för uppförande av splittersäkert kabelförråd ävensom beklädnads- och persedelförråd för närvarande icke böra beräknas, trots att marinförvaltningen hänfört dessa arbeten till angelägenhetsgrad I. Behovet av den föreslagna ombyggnaden av en barack till expeditionslokaler för stabsläkare torde vidare böra omprövas genom försvarets sjukvårdsförvaltnings försorg.

För arbeten, som sålunda av mig föreslås komma till utförande under nästkommande budgetår, torde — med beaktande av här angivna begränsningar i byggnadsprogrammet och då kostnader för utvändiga ledningar till fritidsbyggnad böra utgå från därför avsett anslag — medel böra beräknas enligt följande.

	Kronor
Tillbyggnad av kanslihus	282 500
Komplettering av manskapsmäss m. m.	22 500
Utvändiga ledningar	18 300
Planering och vägar	16 800
Komplettering av vissa baracker	41 700
Komplettering av stängsel.....	13 000
	Summa 394 800

De angivna kostnaderna, vilka torde kunna avrundas till 395 000 kronor, grunda sig på prisläget den 1 juli 1941. Kostnaderna för prisstegring intill den 1 juli 1943 kunna enligt marinförvaltningens beräkningar uppskattas till 55 500 kronor.

Västkustens marindistrikt.

Göteborgs örlogsstation och örlogsvarv. För budgetåren 1942/43 och 1943/44 ha medel beräknats för utförande av följande byggnadsföretag vid Göteborgs örlogsstation och örlogsvarv (prisläget den 1 juli 1941).

	Kronor
Kanslihus för chefen för Västkustens marindistrikt	162 000
Iordningställande av lokaler för stationschefen	42 600
Ändringar av gymnastikbyggnad till lektionsrum samt lokaler för varvschefen m. m.	140 000
Ombyggnad av expeditions- och sjukhuslokaler i centralbyggnaden till logement	60 000
Ändring av matsalsflygel till reservförläggning	46 000
Ändring och tillbyggnad av tre baracker för sjukvårdsändamål	70 000
Utbyggnad och ändring av stängsel	12 000
Förrådsbyggnader	90 000
Renovering av marketenteri	4 500
Byggnad för materielöversyn	162 500
Brandtorn med brandbod och brandmateriel	11 600
Utvändiga ledningar och arbeten	36 000
Elektrisk kraftförsörjning, utvändiga elektriska ledningar och yttre belysning	32 000
	Summa 869 200

I sin skrivelse angående medelsbehoven under kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 har nu marinförvaltningen framlagt förslag om vissa ytterligare byggnadsföretag vid örlogsdepån. *Departementschefen* har — under framhållande, att örlogsdepån i Göteborg från och med den 1 oktober 1943 erhållit en ändrad organisation såtillvida, att depån efter mönster av marinens anläggningar i Stockholm och Karlskrona uppdelats i en örlogsstation och ett örlogsvarv — för budgetåret 1944/45 beräknat medelsbehovet enligt prisläget den 1 juli 1941 till 86 300 kronor enligt följande sammanställning.

	Kronor
Värmecentral i chefens för Västkustens marindistrikt kanslihus	18 000
Förrådsbyggnader	35 000
Planerings- och sprängningsarbeten	15 000
Toalettbyggnad för civil personal	18 300
	Summa 86 300

Av marinförvaltningen väckt förslag om uppförande av en gymnastik- och exercisbyggnad med bastubad har departementschefen för närvarande ansett sig icke böra tillstyrka.

Göteborgs kustartilleriförsvar och Älvsborgs kustartilleriregemente. Vid anmälan av propositionen 1943: 222 beräknades, att för tiden intill utgången av budgetåret 1943/44 medel borde få tagas i anspråk för följande ändamål.

	Prisläge 1/7 1941	Prisstegring 1/7 1941— 1/7 1942	Summa
Kanslihus	426 000	34 000	460 000
Fem kaserner.....	1 325 000	100 000	1 425 000
Matinrättning och manskapsmäss	610 000	55 000	665 000
Vakt- och arrestbyggnad.....	79 000	6 000	85 000
Officersmäss	32 000	3 000	35 000
Underofficersmäss	41 700	3 300	45 000
Excercishall med mätthus	245 000	20 000	265 000
Värmecentral	185 000	15 000	200 000
Utvändiga ledningar.....	555 000	55 000	610 000
Planering, vägar och stängsel.....	197 000	15 500	212 500
	<u>Summa kronor 3 695 700</u>	<u>306 800</u>	<u>4 002 500</u>

Det sammanlagda medelsbehovet för tiden intill utgången av budgetåret 1943/44 beräknades sålunda till 4 002 500 kronor. Av detta belopp borde 3 695 700 kronor anses belasta femårsplanens kostnadsram. Enär för byggnadsarbeten vid kustartilleriförsvaret och kustartilleriregementet redan anvisats 2 000 000 kronor, kunde medelsbehovet för budgetåret 1943/44 angivas till (4 002 500 — 2 000 000 =) 2 002 500 kronor.

Gentemot den sålunda framlagda beräkningen framställde riksdagen icke någon erinran.

För budgetåret 1944/45 har marinförvaltningen äskat medel för fyra kaserner, 1 060 000 kronor, en skolbyggnad 231 000 kronor, för inredning av tjänstebostäder och tillfälliga tjänstelokaler samt kadettförläggning 36 000, 14 800 och 27 000 kronor, för förrådsbyggnader 381 200 kronor, för sjukvårdsanläggning 104 000 kronor, för planering, vägar och stängsel 48 000 kronor, för brandbod, brandmateriel och slangtorn 28 400 kronor, för värmeförselns ordnande samt utvändiga ledningar 175 300 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941. Ämbetsverket har därvid, oaktat merkostnad uppstode, ansett sig böra föreslå, att en särskild skolbyggnad uppföres i stället för att anordna skollokaler å kasernernas vindar samt att värmeförseln vid regementet ordnas enligt ett system med flera värmecentraler.

Departementschefen har för nästa budgetår beräknat medelsbehovet för Göteborgs kustartilleriförsvaret och Älvsborgs kustartilleriregemente till i avrundat tal 2 300 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 enligt följande sammanställning.

	Kronor
Kaserner och skollokaler	1 235 700
Inredande av tjänstebostäder	36 000
Förrådsbyggnader	665 500
Sjukvårdsanläggning	104 000
Brandbod, brandmateriel och slangtorn	28 400
Planering, vägar och stängsel	48 000
Värmecentraler och utvändiga ledningar	175 300
	<u>Summa 2 292 900</u>

Beträffande beräkningarna har *departementschefen* anfört följande.

Beträffande spørsmålet om skollokalernas anordnande får jag, i anslutning till den utredning som marinförvaltningen numera framlagt och efter att ha tagit del av för ändamålet upprättade ritningar, framhålla följande. Därest en fristående skolbyggnad uppföres, kunna givetvis skollokalerna göras mera ändamålsenliga än om kasernvindarna utnyttjas för ändamålet. Särskilt i belyningshänseende torde sistnämnda alternativ bli något underlägset, varjämte det av praktiska skäl framstår såsom önskvärt att i största möjliga utsträckning ha skolsalar, lärar- och expeditiionslokaler samt erforderliga förrådsutrymmen m. m. samlade på en plats. Hade det här varit fråga om en utpräglad undervisningsanstalt, kunde följaktligen alternativet med särskild skolbyggnad, trots därmed förenade merkostnader, ha varit att föredraga. Men vid ett kasernetablissemang, där den teoretiska undervisningen — ehuru synnerligen betydelsefull — dock är en detalj i det hela, synes det billigare men likväl fullt acceptabla alternativet med skollokaler på kasernvindarna böra väljas, och i överensstämmelse därmed får jag för egen del tillstyrka sistnämnda lösning. Jag har därvid icke förbisett, att ianspråktagandet av vindarna för skoländamål kommer att inkräkta på utrymmena för förråd, reservplatser m. m. Jag utgår emellertid från att fullt tillräckliga utrymmen för sistnämnda ändamål skola stå till förfogande i de kaserner som icke beröras i detta sammanhang. Vad den särskilda byggnaden för expeditiionslokaler beträffar förutsätter jag, att innan slutligt förslag förelägges Kungl. Maj:t ytterligare utredning verkställas rörande behovet av densamma och — därest ett oundgängligt behov visar sig föreligga — rörande möjligheterna att nedbringa kostnaderna under det av marinförvaltningen beräknade beloppet.

I enlighet med marinförvaltningens kalkyler torde medelsbehovet för kaserner vid Älvsborgs kustartilleriregemente för nästkommande budgetår — med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 — tills vidare kunna beräknas enligt följande.

	Kronor
4 kaserner à kronor 265 000	1 060 000
Merkostnad för 4 kaserner	156 000
Förflyttning och omändring av befintlig expeditiionsbyggnad	12 000
Merkostnad för utvändiga ledningar och kulvert	7 700
	Summa 1 235 700

Beträffande dispositionen av de sjuvåriga villabyggnaderna, som i samband med markförvärvet för kustartilleriregementet övergått i kronans ägo, har marinförvaltningen nu framlagt en fullständig plan, i korthet innebärande att tre av byggnaderna skola rivas, åtta tagas i anspråk såsom bostäder för en regementsofficer samt för underofficerare, bland andra väbel och köksföreståndare, två ombyggas till officers- och underofficersmässor, två iordningställas till kadettförläggning, krigsrättslokal m. m., en ombyggas till bostad för maskinist, eldare, husmor och sjuksköterska samt slutligen en tagas i anspråk för expeditiionslokal och förråd. För nästa budgetår erfordras enligt planen medel för iordningställande av kadettförläggningen m. m. samt för anordnande av bostäder för ekonomipersonalen. Det sistnämnda förslaget kan av mig biträdas, och jag beräknar alltså härför i enlighet med marinförvaltningens förslag 36 000 kronor. Beträffande kadettförläggningen har jag inhämtat, att avsikten är att efter hand inrätta dylika förläggningar vid samtliga kustartilleriförsvar för att kadetternas praktiska utbildning under tiden mellan kurserna å sjökrigsskolan skall bli så allsidig som möjligt genom att

undervisningen förlägges till de olika kustartilleriförbanden landet runt. För egen del underskattar jag icke betydelsen av att kustartillerikadetterna under utbildningen göras förtrogna med de olika kustartilleriförsvarsanstalterna. Dock finner jag mig icke kunna tillstyrka, att medel beräknas för anordnande av särskilda kadettförläggningar utöver redan befintliga dylika för de korta tidsperioder, som här kunna komma i fråga. Även om lokalerna skulle komma till god användning för andra ändamål under de perioder, då de ej utnyttjas av kadetterna, anser jag åtskilliga andra byggnadsändamål vara av mera angelägen karaktär än detta. För anordnande av krigsrättslokal och tillfälliga tjänstelokaler torde ej heller medel nu böra beräknas.

Anskaffandet av erforderliga förrådsutrymmen torde, efter den utredning om behovet som förebragts, icke längre böra uppskjutas. Marinförvaltningens förslag synes godtagbart; förnyad utredning rörande behovet av artilleriammunitionsförråd har dock givit vid handen, att kostnaderna numera böra beräknas till 93 600 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941, eller 4 300 kronor mer än marinförvaltningen tidigare uppgivit. Närmare redogörelse för dessa beräkningar torde på grund av ämnets natur icke böra lämnas till statsrådsprotokollet utan ytterligare upplysningar därom böra meddelas riksdagens vederbörande utskott genom de handlingar, som komma att till utskottet överlämnas. I detta sammanhang torde jag få erinra om att jag vid behandlingen i det föregående av reservationsanslaget till förstärkning av kustartilleriförsvaret räknat med att ett av marinförvaltningen under nämnda anslag upptaget belopp av i runt tal 460 000 kronor såsom avseende förrådsbyggnader borde bestridas över kapitalbudgeten. Av berörda belopp avse enligt uppgift från marinförvaltningen 305 000 kronor — motsvarande enligt prisläget den 1 juli 1941 280 000 kronor — förrådslokaler vid Göteborgs kustartilleriförsvaret, för vilka medel nu synas böra beräknas. Medelsbehovet för förrådsbyggnader vid Göteborgs kustartilleriförsvaret för nästa budgetår skulle således uppgå till (381 200 + 4 300 + 280 000 =) 665 500 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

I enlighet med vad marinförvaltningen föreslagit torde en sjukvårdsanläggning böra komma till utförande. Det för ändamålet beräknade beloppet, 104 000 kronor, giver mig icke anledning till erinran. För nästa budgetår lärer jämväl böra beräknas medel för brandmateriel och uppförande av brandbod samt för planering, vägar och stängsel. Ehuru kostnaderna för planering och vägar med hänsyn till den av mig förordade begränsningen av byggnadsprogrammet torde kunna beräknas bliva lägre än marinförvaltningen för ändamålet upptagit, räknar jag tills vidare med det av marinförvaltningen angivna beloppet.

På sätt i propositionen 1943: 222 förutsattes har en grundlig undersökning verkställt rörande det lämpligaste och på lång sikt mest ekonomiska sättet att ordna värmetillförseln vid regementet. Sedan utredningen givit vid handen, att det av marinförvaltningen förordade förslaget med anordnande av flera värmecentraler vore det mest ekonomiska, har Kungl. Maj:t föreskrivit, att värmetillförseln skall ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med berörda förslag. Det sammanlagda medelsbehovet för anläggande av värmecentraler och erforderliga utvändiga ledningar — inklusive vatten- och avloppsledningar samt elektriska kraft- och belysningsanläggningar — kan på grundval av marinförvaltningens beräkningar uppskattas till 915 300 kronor. Enär för tiden intill utgången av innevarande budgetår för dessa ändamål beräknats 740 000 kronor, skulle medelsbehovet för nästa budgetår utgöra (915 300 — 740 000 =) 175 300 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941. Med hänsyn till den av mig förordade begränsningen av byggnadsprogrammet torde dock

kostnaderna kunna något nedbringas i förhållande till vad sålunda angivits. Tills vidare räknar jag emellertid med nyssnämnda belopp, 175 300 kronor.

ADMINISTRATIONSKOSTNADER OCH OFÖRUTSEDDA UTGIFTER.

För marinens vidkommande beräknades för innevarande budgetår ett särskilt belopp å 609 800 kronor för administrationskostnader och oförutsedda utgifter. Beräkningen härav skedde med utgångspunkt från att beloppet i fråga i stort sett borde motsvara sex procent av kostnaderna för samtliga intill den 1 juli 1944 förordade byggnadsföretag inom femårsplanens kostnadsram, dock med avdrag för vad som tidigare beräknats för motsvarande ändamål.

För budgetåret 1944/45 beräknas för ändamålet 250 000 kronor.

SAMMANFATTNING.

I följande sammanställning ha angivits de av departementschefen under förevarande punkt förordade medelsanvisningarna avseende budgetåret 1944/45 (prisläget den 1 juli 1941).

	Kronor
Allmänt	889 000
Stockholms örlogsstation	152 000
Stockholms örlogsvarv	326 000
Härsfjärdens depå	5 500
Stockholms kustartilleriförsvar och Vaxholms kustartilleriregemente	75 100
Gotlands kustartilleriförsvar och Gotlands kustartillerikår	395 000
Göteborgs örlogsstation och örlogsvarv	86 300
Göteborgs kustartilleriförsvar och Älvsborgs kustartilleriregemente	2 300 000
Administrationskostnader m. m.	250 000
	Summa 4 478 900

Departementschefen har enligt principerna för anvisande av medel under femårsperioden 1942/47 för byggnadsändamål förordat anvisande av ett anslag av 10 000 000 kronor.

Utskottet

Under förevarande punkt har departementschefen anmält vissa marinen berörande byggnadsarbeten för tiden intill utgången av budgetåret 1944/45, vilka avses komma till utförande inom ramen för 1942 års försvarsbeslut. Den angelägenhetsprövning, departementschefen underkastat av marinförvaltningens framlagda förslag och som i vissa hänseenden innebär en begränsning av det av ämbetsverket föreslagna programmet, har utskottet funnit sig böra giva sin anslutning. De av departementschefen verkställda kostnadsberäkningarna, enligt vilka utöver tidigare för marinens del beräknade medel ytterligare 4 478 900 kronor erfordras, ha liksom vad departementschefen i övrigt anfört icke givit utskottet anledning till erinran. Utskottet, som tagit del av till utskottet överlämnade handlingar, får, under hänvisning i tillämpliga delar till sitt uttalande under punkten 1:o), hemställa,

att riksdagen må

a) till *Vissa byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 10 000 000 kronor;

b) medgiva, att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1944 angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlitan­de av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.

Flygförvaltningens delfond.

5:o) **Vissa byggnadsarbeten m. m.** Kungl. Maj:t har föreslagit riksdagen (punkt 5, s. 91—146) att

dels till *Vissa byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 27 000 000 kronor;

dels medgiva, att i nämnda statsrådsprotokoll (s. 95—146) angivna byggnadsarbeten må komma till utförande med anlitan­de av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.;

dels ock medgiva, att anslaget för budgetåret 1944/45 må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. för flygvapnet beräknat belopp av 105 760 000 kronor.

Departementschefen har under denna punkt inledningsvis erinrat, att riksdagen enligt skrivelse 1943: 156 dels till *Vissa byggnadsarbeten m. m.* under försvarsväsendets fastighetsfond, flygförvaltningens delfond, för budgetåret 1943/44 anvisat ett investeringsanslag av 25 000 000 kronor, dels ock medgivit, att ifrå­gavarande anslag må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av merkostnader på grund av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. under flygförvaltningens delfond beräknat belopp av 98 800 000 kronor, i den mån så erfordras för tillgodoseende av medelsbehovet för de byggnadsföretag m. m., som enligt riksdagens beslut i anledning av vad i 1943 års statsverksproposition eller i särskild proposition anföres skola komma till utförande med anlitan­de av berörda anslag.

Departementschefen har vidare — under framhållande, att av det för flygvapnets byggnadsarbeten under femårsperioden 1942/47 beräknade beloppet, 145 000 000 kronor, anvisats å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1941/42 2 500 000 kronor, å riksstaten för budgetåret 1942/43 43 700 000 kronor, å tilläggsstat för sistnämnda budgetår 985 000 kronor samt å riksstaten för budgetåret 1943/44 25 000 000 kronor, eller tillhoppa 72 185 000 kronor,

samt att, då den för flygvapnets byggnadsarbeten beräknade kostnadsramen å 145 000 000 kronor skall ökas med ett belopp om 7 945 000 kronor, avseende kostnader för verkstadsanläggning för flygindustrien, till 152 945 000 kronor, för budgetåren 1944/47 ett belopp av (152 945 000 — 72 185 000 =) 80 760 000 kronor återstå att anvisa, motsvarande i avrundat tal 27 000 000 kronor för vart och ett av budgetåren 1944/45, 1945/46 och 1946/47 — anført följande.

Såsom av flygförvaltningens skrivelse angående medelsbehovet för nästa budgetår framgår, har ämbetsverket nu ansett sig kunna framlägga kostnadsberäkningar för de olika byggnadsföretagen, vilka bättre överensstämmer med de erfarenhetsmässigt uppkommande verkliga kostnaderna. Ämbetsverket har dock nödgats reservera sig för vissa omständigheter, som ännu icke kunnat av ämbetsverket överblickas — speciellt på de förläggningssorter, där byggnadsarbeten ännu icke påbörjats — såsom arbetare-, materiel- och transportförhållanden på de olika orterna, grundförhållanden samt vissa distributionsproblem. En fullständigare utredning har flygförvaltningen förklarat sig icke kunna nu förebringa utan eftersättande av uppgiften att jämte planeringsarbetet leda de för flygvapnets beslutade utbyggnad erforderliga byggnadsarbetena. Då de skäl flygförvaltningen sålunda anført synas mig bärande samt de av ämbetsverket förebrogta kostnads kalkylerna i allt fall giva en säkrare uppfattning om kostnaderna för byggnadsarbetena än tidigare varit fallet, har jag ansett mig kunna i huvudsak godtaga kalkylerna. I vissa fall har jag dock funnit mig böra infordra kompletterande upplysningar, främst rörande utrymmesbehov i förläggningsbyggnader och förråd.

Med hänsyn till de omräkningar av kostnaderna som flygförvaltningen numera verkställt ha de för tiden intill utgången av innevarande budgetår beräknade anslagsmedlen beträffande flertalet etablissemang visat sig vara större än erforderligt, varför besparingar å nämnda medel kunna beräknas uppkomma. Enär dessa besparingar kunna utnyttjas för byggnadsarbeten under nästa budgetår, komma de belopp, som jag i det följande beräknar för nämnda budgetår för de olika etablissemangen, att i flertalet fall understiga de uppskattade kostnaderna för uppförande av de byggnader, som jag föreslår skola komma till utförande under budgetåret.

Såsom inledningsvis (punkten 1:o) anførts har jag ansett mig i detta sammanhang som regel icke kunna taga ställning till de framlagda beräkningarna rörande medelsbehovet för uppförande av bostäder för försvarets personal. Jag har därför vid beräkningen av medelsbehovet för nästa budgetår frånräknat kostnaderna därför, varjämte i de till upplysning om kostnadsberäkningarna för de olika etablissemangen upprättade tablåer, vilka såsom bilagor fogats vid statsrådsprotokollet, icke medtagits andra kostnader för uppförande av bostäder än sådana som redan bundits genom av Kungl. Maj:t meddelade dispositionsbeslut.

Beträffande de grunder, efter vilka prövningen av de olika byggnadsföretagen ägt rum, torde få hänvisas till vad inledningsvis anførts.

I utlåtande den 29 september 1943 över flygförvaltningens anslagsäskanden för budgetåret 1944/45 har överbefälhavaren framhållit behovet av en transportflygorganisation för underhållstransporter för arméns räkning. Överbefälhavaren har anført, att under vissa förutsättningar ett mindre transportflygförband med angiven uppgift skulle kunna uppsättas från och med den 1 juli 1945. Kostnaderna för förbandet ha preliminärt beräknats till omkring 3.7 miljoner kronor i engångskostnader och 1.1 miljoner kronor i årskostnader. Av engångskostnaderna ha 1.07 miljoner kronor, avsedda för uppförande av

byggnader, ansetts erforderliga redan under nästa budgetår. Överbefälhavaren har hävdad den uppfattningen, att de för transportflygförbandet erforderliga medlen borde ställas till förfogande utöver den i försvarsbeslutet angivna kostnadsramen.

Det är mig icke möjligt att på den föreliggande utredningen taga ställning till frågan, om den av överbefälhavaren föreslagna transportflygorganisationen bör komma till stånd. Frågan därom torde få bli föremål för ytterligare överväganden, sedan mera fullständiga utredningar förebragts bland annat rörande den avsedda organisationens omfattning. Med hänsyn härtill anser jag mig icke för närvarande böra beräkna medel för de av överbefälhavaren angivna byggnadskostnaderna.

Departementschefen har därefter övergått till behandlingen av de särskilda byggnadsföretag, som böra komma till utförande under nästa budgetår.

Västmanlands flygflottilj (Hässlö). För denna flottilj har hittills beräknats tillhoppa 6 700 000 kronor, varjämte av det efter förslag i propositionen 1943: 251 å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 anvisade reservationsanslaget av 85 000 kronor till ordnande av vattenförsörjningen vid vissa flygförband ett belopp av 26 000 kronor enligt uppgift av flygförvaltningen belöpt på Västmanlands flygflottilj.

Flygförvaltningen har i sina medelsäskanden för nästkommande budgetår, efter omprövning av kostnaderna för de byggnadsarbeten, som ingingo i flottiljens av 1942 års riksdag fastställda byggnadsprogram, beräknat totalkostnaderna till ett belopp av 7 195 000 kronor och har föreslagit, att följande byggnadsarbeten måtte komma till utförande under budgetåret 1944/45, nämligen musikbyggnad, gymnastikbyggnad jämte bastuavdelning samt idrottsplats, utökning av tygförråd, yttre vatten- och avloppsledning, hundgård för 16 hundar samt devieringsbana.

Flygförvaltningen har beräknat återstående medelsbehov för Västmanlands flygflottilj till 469 000 kronor samt räknat med att beloppet i sin helhet komme att bliva erforderligt under budgetåret 1944/45.

Departementschefen har för närvarande icke kunnat tillstyrka, att medel beräknas för uppförande av musik- och gymnastikbyggnader samt anläggande av idrottsplats. Då medel för övriga av flygförvaltningen för nästa budgetår föreslagna arbeten vid flottiljen syntes böra beräknas i enlighet med ämbetsverkets kalkyler, har ett belopp av 24 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 ansetts erforderligt för nämnda budgetår.

Roslagens flygflottilj (Hägernäs). Sammanlagt ha hittills 1 300 000 kronor beräknats för Roslagens flygflottilj.

Flygförvaltningen har numera — efter omprövning — beräknat kostnaderna för genomförande av de byggnadsarbeten, som ingingo i det av 1942 års riksdag fastställda byggnadsprogrammet för flottiljen, till sammanlagt 1 789 000 kronor. Av i försvarsbeslutets byggnadsprogram upptagna byggnadsarbeten hemställer ämbetsverket, att följande nu måtte komma till utförande, nämligen ombyggnad av kanslihus, utökning av matsalsutrymmen för manskap, utökning av mässutrymmen för underofficerare, utökning av inten-

denturförråd, utökning av värmecentral m. m. samt uppförande av förläggningsbyggnad för 20 kadetter. Utöver det sålunda fastställda byggnadsprogrammet anmäler flygförvaltningen såsom ytterligare byggnadsbehov under budgetåret 1944/45 en hundgård för 10 hundar, kostnadsberäknad till 16 000 kronor, vadan byggnadsprogrammet i sin helhet skulle draga en kostnad av 1 805 000 kronor.

Det sammanlagda medelsbehovet för nästkommande budgetår har av flygförvaltningen beräknats till 468 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Vid anmälan av 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2, sid. 46) framhöll jag, att vissa av flygförvaltningen förutsatta byggnadsarbeten syntes böra tills vidare uppskjutas, nämligen ombyggnad av kanslihus samt utökning av matsalsutrymmen för manskap och av mässutrymmen för underofficerare. Flygförvaltningen har nu hemställt, att medel för dessa arbeten måtte beräknas för nästa budgetår. Förslaget om utökning av matsalsutrymmen för manskap och av mässutrymmen för underofficerare kan av mig nu biträdas, och jag förordar därför, att för nästa budgetår beräknas medel för sistnämnda två ändamål. Då den beräknade kostnaden för matinrättningens utökning, 115 000 kronor, med icke mindre än 30 000 kronor överstiger det av 1941 års försvarsutredning för ändamålet beräknade beloppet, vill jag emellertid ifrågasätta, om icke beloppet kan sänkas. Tills vidare räknar jag med 100 000 kronor för ändamålet. På ytterligare övervägande synes få bero, huruvida kanslihuset nu bör ombyggas. Härvid böra undersökas möjligheterna att nedbringa kostnaderna, vilka förefalla höga. I anslutning till vad inledningsvis anförts torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att efter slutförd utredning taga ställning till frågan. Tills vidare beräknar jag icke medel för ändamålet. Med stöd av en på mitt föranstaltande verkställd utredning rörande tillgängligt förläggningsutrymme finner jag den föreslagna förläggningsbyggnaden för kadetter kunna utgå ur byggnadsprogrammet. I övrigt finner jag icke anledning till erinran mot vad flygförvaltningen nu föreslagit men förutsätter beträffande kostnaderna för yttre ledningar, utökning av värmecentral m. m. att beloppet vid blivande dispositionsbeslut avpassas efter det i förhållande till försvarsutredningens förslag något reducerade byggnadsprogram, som enligt vad nu anförts avses skola utföras. För nästa budgetår beräknar jag i enlighet härmed för byggnadsarbeten vid Roslagens flygflottilj ett belopp av 260 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 erforderligt.

Östgöta flygflottilj (Malmen). Det för flottiljen hittills beräknade beloppet i sin helhet uppgår till 1 029 000 kronor.

I sina anslagsäskanden för budgetåret 1944/45 har flygförvaltningen, efter omprövning av kostnaderna för i flottiljens byggnadsprogram ingående byggnadsarbeten, beräknat totalkostnaderna till ett belopp av 1 443 000 kronor. Av i byggnadsprogrammet upptagna arbeten föreslår ämbetsverket, att följande måtte komma till utförande under budgetåret 1944/45, nämligen utökning av mässutrymmen för manskap, utökning av intendenturförråd samt uppförande av gymnastikbyggnad. Utöver i byggnadsprogrammet upptagna arbeten hemställer flygförvaltningen, att följande ytterligare byggnadsbehov — kostnadsberäknade till sammanlagt 151 000 kronor — måtte till-

godoses under budgetåret 1944/45, nämligen utökning av flygfältsbelysning m. m., utvidgning av vattentäkt, ny emscherbrunn samt hundgård för 14 hundar.

Med hänsyn därtill har flygförvaltningen beräknat kostnaderna för byggnadsprogrammet i sin helhet till (1 443 000 + 151 000 =) 1 594 000 kronor. Det återstående medelsbehovet, 565 000 kronor, behöfve tillgodoses under nästa budgetår.

Departementschefen har uppskattat medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till 225 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941 och i anslutning därtill anfört följande.

Med hänsyn till nu föreliggande förhållanden och under åberopande av vad jag inledningsvis anfört i fråga om gymnastikbyggnader anser jag mig ej heller för Östgöta flygflo till nu böra beräkna medel för sådant ändamål.

Beträffande frågan om utökning av intendenturförråd finner jag, med hänsyn till att den föreslagna ombyggnaden och utökningen icke synes vara oundgängligen erforderlig, anledning saknas att för närvarande beräkna medel därför. Jag utgår härvid från att inflygningarna — såsom hittills skett — skola kunna läggas så att förrådsbyggnadens läge icke utgör någon allvarlig olägenhet ur säkerhetssynpunkt.

Den föreslagna utökningen av mässutrymmen för manskap synes böra komma till stånd.

Vidkommande den av 1943 års riksdag särskilt berörda frågan om renovering av officersmässen har jag från flygförvaltningen inhämtat, att ämbetsverket i anledning av riksdagens uttalande låtit utföra ifrågavarande arbete. Då ämbetsverket icke äskat medel för ändamålet, lärer härav framgå, att kostnaderna prövats kunna bestridas av till flygförvaltningens förfogande stående medel. Med hänsyn härtill finner jag icke anledning att i detta sammanhang närmare ingå på denna fråga. Ett av flygförvaltningen inom ramen för innevarande års anslag för ändamålet upptaget belopp av 10 000 kronor bör jämte därå belöpande administrationskostnader tillgodoföras det anslag flygförvaltningen utnyttjat.

Rörande behovet av ny emscherbrunn och möjligheterna att fördela kostnaderna för densamma mellan kronan och Kärna kommun har en genom min försorg verkställd utredning givit vid handen, att frågan om fördelningen av kostnaderna avses bliva föremål för särskilda förhandlingar med kommunen. Med hänsyn därtill torde tills vidare böra räknas med det av flygförvaltningen föreslagna beloppet och eventuell justering av detsamma få ankomma på Kungl. Maj:t vid blivande dispositionsbeslut. Med godtagande av flygförvaltningens förslag i övrigt finner jag de för nästa budgetår beräknade kostnaderna för Östgöta flygflo till kunna reduceras med (119 000 + 200 000 + 20 000 för administration =) i runt tal 340 000 kronor och uppskattar sålunda medelsbehovet till 225 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Jämtlands flygflo till (Frösön). För Jämtlands flygflo till ha hittills beräknats tillhoppa 1,413,000 kronor.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår, efter omprövning av kostnaderna för i försvarsbeslutets byggnadsprogram upptagna arbeten, beräknat dessa till ett belopp av 1 789 000 kronor. Av i nyssnämnda program upptagna byggnadsarbeten föreslår ämbetsverket, att iståndsättning av officersbostäder m. m., uppförande av

gymnastikbyggnad samt uppförande av vissa hangarutrymmen måtte ske under budgetåret 1944/45. Utöver i programmet upptagna anläggningar hemställer flygförvaltningen, att vissa ytterligare, tidigare icke medräknade byggnadsbehov, kostnadsberäknade till sammanlagt 1 756 000 kronor, däribland utökning av flygfält m. m. till en kostnad av 1 500 000 kronor, måtte komma till utförande vid flottiljen.

Byggnadsprogrammet i sin helhet har således enligt ämbetsverkets kalkyler beräknats draga en kostnad av 3 719 000 kronor.

Flygförvaltningen har i enlighet med det anförda beräknat det återstående medelsbehovet för Jämtlands flygflottilj till 2 306 000 kronor, varav å budgetåret 1944/45 beräknats belöpa ett belopp av 1 776 000 kronor och å budgetåren 1945/47 ett belopp av 530 000 kronor.

Utöver femårsplanens kostnadsram har flygförvaltningen därjämte hemställt, att medel måtte anvisas för uppförande av fårhus vid Jämtlands flygflottilj, kostnadsberäknad till 60 000 kronor. Då byggnaden icke vore avsedd för militära behov, syntes byggnadskostnaderna icke böra bestridas inom den i försvarsbeslutet fastställda kostnadsramen.

Departementschefen har för utvidgning av flygfältet enligt ett begränsat program beräknat 240 000 kronor samt i övrigt anført följande.

Av övriga av flygförvaltningen ifrågasatta byggnadsarbeten vid flottiljen torde med hänsyn till bostadsbristen i Östersund det föreslagna iordningställandet av ett befintligt hus till bostadslägenheter snarast möjligt böra komma till stånd. Enär ett av flygförvaltningen under hand ingivet förslag till planlösning icke synes godtagbart, förutsätter jag, att detta överarbetas, innan förslag i ämnet slutligt förelägges Kungl. Maj:ts prövning. Härvid bör även eftersträvas att nedbringa kostnaderna för ombyggnaden. Under hänvisning till vad inledningsvis anförts utgår jag från att med uppförandet av gymnastikbyggnad och i samband därmed inomhusskjutbana tills vidare skall anstå. Däremot synes med hänsyn till behovet av förrådsutrymme vid flottiljen medel böra beräknas för förrådshangarer och flygplanförråd. Mot uppförande av hundgård har jag intet att erinra, och efter den utredning som företetts rörande behovet av instruktionsverkstad och emballageförråd tillstyrker jag, att medel beräknas jämväl för dessa byggnadsarbeten.

Flygförvaltningens förslag att uppföra fårhus vid flottiljen finner jag mig icke kunna biträda, särskilt som tills vidare frågan om möjligheten att hålla får vid flottiljen befinner sig på experimentstadiet och någon som helst arrendeavgift icke utgår. För undvikande av skador å fårstammen under den kalla årstiden torde med anlåtande av underhållsmedel befintliga hus kunna hjälpligt repareras och tätas.

Medelsbehovet i sin helhet för nästa budgetår har ansetts böra beräknas till i runt tal 710 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Krigsflygskolan (Ljungbyhed). För krigsflygskolan ha hittills beräknats 1 617 000 kronor.

I sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för budgetåret 1944/45 har flygförvaltningen bland annat anført, att ämbetsverket efter omprövning av kostnaderna för de olika i etablissemmentets ursprungliga byggnadsprogram ingående byggnadsarbetena beräknat, att dessa

arbeten komme att draga en sammanlagd kostnad av 1 204 000 kronor. Härutöver har riksdagen beräknat tillhoppa 833 000 kronor för vissa förbättringsarbeten vid Ljungbyheds flygfält m. m. Ämbetsverket hemställer emellertid att utöver byggnadsprogrammet alarmeringsanläggning m. m. till en kostnad av 10 000 kronor och hundgård för 10 hundar för 14 000 kronor måtte under nästa budgetår komma till utförande vid flottiljen. Totalkostnaderna kunde sålunda beräknas till 2 061 000 kronor. Av de i det ursprungliga programmet upptagna arbetena föreslår ämbetsverket, att följande måtte komma till utförande under nästkommande budgetår, nämligen utökning av matsalsutrymmen för manskap, utökning av intendenturförråd samt uppförande av gymnastikbyggnad. För budgetåret 1944/45 erfordrades 248 000 kronor.

Departementschefen, som tills vidare icke beräknat medel för gymnastikbyggnad, har i övrigt i enlighet med flygförvaltningens förslag för budgetåret 1944/45 beräknat medelsbehovet till 60 000 kronor.

Västgöta flygflottilj (Karlsborg). Flygförvaltningen har, efter omprövning av kostnaderna för i flottiljens ursprungliga byggnadsprogram ingående byggnadsarbeten, beräknat ifrågavarande kostnader till sammanlagt 2 336 000 kronor. Av i programmet upptagna arbeten föreslår flygförvaltningen, att följande måtte komma till utförande under nästa budgetår, nämligen utökning av intendenturförråd samt uppförande av emballageförråd. Utöver byggnadsprogrammet hemställer ämbetsverket, att vissa ytterligare arbeten måtte komma till utförande under nästa budgetår. I enlighet med det anförda beräknas nu byggnadsprogrammet i sin helhet komma att draga en kostnad av 2 639 000 kronor.

De till utförande under budgetåren 1942/45 planerade byggnadsarbetena ha beräknats komma att draga en kostnad av 2 496 000 kronor. Flygförvaltningen har beräknat medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till 206 000 kronor.

Departementschefen har icke biträtt ett av flygförvaltningen framlagt förslag till utökning av tygverkstaden. I övrigt har departementschefen upptagit medelsbehovet för Västgöta flygflottilj för budgetåret 1944/45 i enlighet med flygförvaltningens förslag till i runt tal 170 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Skaraborgs flygflottilj (Sätenäs). För denna flottilj ha hittills beräknats 2 700 000 kronor.

Efter omprövning av kostnaderna för i flottiljens av 1942 års riksdag godtagna byggnadsprogram ingående byggnadsarbeten har flygförvaltningen beräknat dessa kostnader till sammanlagt 2 759 000 kronor. Flygförvaltningen har utöver nämnda belopp för tiden intill den 1 juli 1944 beräknat medel för bilverkstad, utökning av yttre ledningar samt devieringsbana med tillhoppa 143 000 kronor, för budgetåret 1944/45 medel för hundgård, kostnadsberäknad till 15 000 kronor, samt för budgetåren 1945/47 ytterligare 64 000 kronor för yttre ledningar m. m. för bostadsområden. Totalt har flygförvaltningen sålunda räknat med ett medelsbehov av 2 981 000 kronor, varav

för budgetåren 1942/45 beräknats 2 700 000 kronor, d. v. s. enahanda belopp som riksdagen redan beräknat för flottiljen.

Utöver vad sålunda anförts har flygförvaltningen hemställt, att medel måtte anvisas för vissa arbeten vid arrendegården Busstorp under Skaraborgs flygflottilj, nämligen ordnande av vattenförsörjningen samt uppförande av nya arbetarebostäder.

Departementschefen har funnit sig icke för närvarande kunna tillstyrka arbetena vid arrendegården. Mot anordnande av hundgård har departementschefen intet haft att erinra. Kostnaderna rymmas inom det belopp, som beräknats för byggnadsarbeten vid flottiljen för innevarande budgetår.

Svea flygflottilj (Barkarby). För denna flottilj ha hittills beräknats 1 400 000 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har flygförvaltningen, efter omprövning av kostnaderna för i flottiljens av 1942 års riksdag godtagna byggnadsprogram ingående byggnadsarbeten, beräknat totalkostnaderna till ett belopp av 2 223 000 kronor. Av i försvarsbeslutets byggnadsprogram upptagna arbeten föreslår ämbetsverket, att följande arbeten måtte påbörjas under budgetåret 1944/45, nämligen utökning av intendenturförråd, komplettering av vägnät, uppförande av ny gymnastikbyggnad samt ändring av gymnastiksal till fritidslokal. Förutom för i byggnadsprogrammet upptagna anläggningar hemställer ämbetsverket, att medel — tillhoppa 126 000 kronor — måtte beräknas för utökning av flygfältsbelysning, för reningsverk för avloppsvatten samt för hundgård. Flygfältsbelysningen och hundgården borde komma till utförande under nästa budgetår. Flygförvaltningen beräknar sålunda totalkostnaderna för byggnadsprogrammet till 2 349 000 kronor.

De till utförande under budgetåren 1942/45 planerade byggnadsarbetena ha beräknats draga en kostnad av 1 798 000 kronor. Flygförvaltningen beräknar medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till (1 798 000 — 1 400 000 =) 398 000 kronor.

Departementschefen har framhållit, att ehuru många skäl talade för ett genomförande snarast möjligt av flygförvaltningens ånyo framlagda förslag att uppföra en ny gymnastikbyggnad vid flottiljen och i samband därmed inreda den nuvarande gymnastiksalen till fritidslokal, han för närvarande icke kunde tillstyrka, att medel beräknades för ändamålet. Emot förslagen om utökning av intendenturförråd och flygfältsbelysning samt hundgård vore intet att erinra, och tillstyrktes jämväl, att medel beräknas för komplettering av vägnätet. I enlighet därmed beräknade departementschefen medelsbehovet för Svea flygflottilj för nästa budgetår till 186 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Göta flygflottilj (Säve). Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår anført, att ämbetsverket, efter omprövning av kostnaderna för de i det vid 1942 års riksdag godtagna bygg-

nadsprogrammet ingående arbetena, beräknat ifrågavarande kostnader till sammanlagt 1 844 000 kronor. Ämbetsverket hemställer, att följande icke tidigare i flottiljens byggnadsprogram medräknade arbeten — kostnadsberäknade till sammanlagt 140 000 kronor — måtte komma till utförande under nästa budgetår, nämligen uppförande av hundgård och emballageförråd samt förbättringar å flottiljens avlopp. Byggnadsprogrammet i sin helhet beräknas komma att draga en kostnad av 1 990 000 kronor.

Med hänsyn till att riksdagen hittills beräknat tillhoppa 1 990 000 kronor för flottiljens byggnadsarbeten har flygförvaltningen funnit, att för nästkommande budgetår ytterligare medel icke erfordrades.

Departementschefen har biträtt flygförvaltningens förslag.

Skånska flygflottiljen (Barkåkra). För budgetåret 1942/43 beräknades för flottiljen 1 800 000 kronor.

I skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1943/44 beräknade flygförvaltningen totalkostnaderna för flottiljens förläggning till 11 891 000 kronor. Riksdagen har för innevarande budgetår beräknat ett belopp av 3 200 000 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har flygförvaltningen, efter omprövning av kostnaderna, beräknat desamma till 12 014 000 kronor. Utöver de arbeten, som upptagits i det för 1942 års riksdag framlagda byggnadsprogrammet, hemställer flygförvaltningen, att för nästkommande budgetår jämväl hundgård och devieringsbana — tillhoppa kostnadsberäknade till 20 000 kronor — måtte utföras.

Av ämbetsverkets kostnadsberäkningar framgår, att gymnastikbyggnad och badinrättning samt skolbyggnad, till en kostnad av tillhoppa 480 000 kronor, medtagits i programmet bland byggnadsarbeten, som avsetts skola påbörjas före utgången av budgetåret 1943/44.

Flygförvaltningen har framhållit, att merkostnaden i förhållande till de tidigare beräkningarna huvudsakligen uppstått genom ökade kostnader för flygfältsarbeten, vilka Kungl. Maj:t godkänt genom beslut den 2 oktober 1942. Å övriga belopp hade justeringar föreslagits såväl uppåt som nedåt för att bringa siffrorna i närmare överensstämmelse med de verkliga kostnaderna för byggnader, utförda enligt av Kungl. Maj:t fastställda normer och standardritningar. Därvid kunde flygförvaltningen numera stödja sig på direkta erfarenhetssiffror.

Flygförvaltningen, som räknat med utförande under nästkommande budgetår av återstoden av de planerade byggnadsarbetena, har beräknat medelsbehovet till (12 034 000 — 1 800 000 — 3 200 000 =) 7 034 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

För bostäder vid Skånska flygflottiljen har flygförvaltningen för nästa budgetår beräknat ett belopp av 95 000 kronor. Under hänvisning till vad inledningsvis anförts beräknar jag icke i detta sammanhang medel för ifrågavarande ändamål utan torde få återkomma till denna fråga i samband med behandlingen av övriga för flygvapnet aktuella bostadsfrågor. Med upp-

förande av flygplanförråd och anläggande av idrottsplats torde tills vidare kunna anstå. Liksom vid övriga flottiljer torde jämväl med uppförande av gymnastikbyggnad och badinrättning böra tills vidare anstå, och de medel, som avsetts för detta ändamål för innevarande budgetår, torde därför böra användas till andra byggnadsarbeten vid flottiljen. Från flygförvaltningen har under hand upplysts, att kostnaderna för skolbyggnad vid sådant förhållande kunna beräknas bli något högre än om denna sammanbygges med gymnastikbyggnaden. Jag utgår från att dessa merkostnader, därest skolbyggnaden anses böra uppföras före gymnastikbyggnaden, skola få bestridas från förevarande investeringsanslag även om de beräknade totalkostnaderna för flottiljen något överskridas. Vad angår den föreslagna ombyggnaden av villafastigheten Valhallsborg till officersmäss finner jag de beräknade kostnaderna, vilka med femtio procent överstiga vad som tidigare från flygförvaltningen uppgivits, väl höga. Det bör därför undersökas, om icke kostnaderna kunna bringas till bättre överensstämmelse med de tidigare framlagda kostnadskalkylerna. I samband därmed bör även övervägas, om byggnaden möjligen skulle kunna användas till annat ändamål än officersmäss. Jag återkommer härtill i det följande vid behandlingen av frågan om lokaler för flygeskaderstaber och flygbasområdesstaber. Tills vidare räknar jag emellertid med det av flygförvaltningen angivna beloppet, 60 000 kronor. I övrigt har jag icke funnit anledning till annan erinran mot det av flygförvaltningen framlagda byggnadsprogrammet än att med uppförande av förläggingsbyggnad för kadetter m. fl. torde kunna tills vidare anstå. Att kostnaderna för flottiljens etablissement numera beräknas till högre belopp än i samband med försvarsbeslutet sammanhänger i huvudsak med att flygfältsarbetena draga större kostnader än som då beräknades.

Medelsbehovet för nästkommande budgetår har i enlighet med det anförda beräknats till i avrundat tal 6 450 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Södermanlands flygflottilj (Skavsta). Kostnaderna för av 1941 års försvarsutredning förordade omändrings- och nybyggnadsarbeten vid denna flottilj beräknades av utredningen till sammanlagt 1 032 000 kronor. I propositionen 1942:270 förutsattes en kostnadsökning av 5 000 kronor för anordnande av sopförbränningsanläggning, varför kostnaderna i sin helhet, inklusive administrationskostnader m. m., beräknades till 1 038 000 kronor. Härav beräknade riksdagen efter förslag i nyssnämnda proposition för budgetåret 1942/43 ett belopp av 900 000 kronor. Efter förslag i 1943 års statsverksproposition (kapitalbudgeten, bilaga 2) har riksdagen sedermera medgivit, att byggnadsprogrammet finge utökas att omfatta jämväl tjänstebostäder för kökspersonal samt devieringsbana för en sammanlagd kostnad av 70 000 kronor, vilket belopp riksdagen jämväl beräknat för budgetåret 1943/44.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 hemställt, att byggnadsprogrammet måtte ytterligare utvidgas att omfatta en hundgård, kostnadsberäknad till 14 000 kronor. I anslutning därtill har ämbetsverket beräknat totalkostnaderna för byggnadsprogrammet till ett belopp av (1 038 000 + 70 000 + 14 000 =) 1 122 000 kronor.

För nästkommande budgetår planeras följande arbeten, nämligen — förutom hundgården — utökning av matsalsutrymme för manskap, utökning av mässutrymmen för manskap och för underofficerare samt uppförande av

musikbyggnad. Då byggnadsprogrammet avsåges att slutföras under nästkommande budgetår har ämbetsverket uppskattat medelsbehovet för budgetåret till (1 122 000 — 900 000 — 70 000 =) 152 000 kronor.

Departementschefen har för närvarande icke beräknat medel för den av flygförvaltningen föreslagna musikbyggnaden och för nästa budgetår för byggnadsarbeten vid Södermanlands flygflottilj upptagit ett belopp av 110 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Kalmar flygflottilj (Kalmar). Flygförvaltningen har anmält, att ämbetsverket efter omprövning av kostnaderna för flottiljens byggnadsarbeten numera beräknade dessa kostnader till sammanlagt 1 442 000 kronor. Ämbetsverket anser, att ännu resterande arbeten, nämligen en förrådshangar och ett flygplansförråd, böra komma till utförande under nästa budgetår, varjämte ämbetsverket hemställer att byggnadsprogrammet måtte utökas med hundgård, kostnadsberäknad till 14 000 kronor.

Det ytterligare medelsbehovet för budgetåret 1944/45 uppgår, då 1 286 000 kronor hittills beräknats för flottiljen, enligt flygförvaltningens beräkningar till (1 456 000 — 1 286 000 =) 170 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Departementschefen har biträtt förslaget.

Bråvalla flygflottilj (Norrköping). Av riksdagen hittills för flottiljen beräknade medel uppgå till 9 180 000 kronor.

Flygförvaltningen har, efter omprövning, beräknat kostnaderna för det av 1942 års riksdag beslutade byggnadsprogrammet vid denna flottilj till sammanlagt 9 294 000 kronor. Ämbetsverket har föreslagit, att för nästkommande budgetår medel måtte beräknas för följande av försvarsutredningen förutsedda byggnadsbehov, nämligen provbocksanläggning och flygplansförråd, varjämte ämbetsverket hemställt, att vissa tidigare i programmet icke medräknade arbeten, nämligen musikbyggnad och hundgård, måtte komma till utförande. Vid bifall därtill skulle programmet i sin helhet draga en kostnad av 9 358 000 kronor.

Flygförvaltningen hemställer, att för nästkommande budgetår ett belopp av (9 358 000 — 9 180 000 =) 178 000 kronor måtte beräknas för flottiljen.

Departementschefen har ansett, att av i byggnadsprogrammet för Bråvalla flygflottilj ingående arbeten provbocksanläggningen bör komma till utförande. Däremot syntes med uppförandet av flygplansförråd och musikbyggnad tills vidare utan olägenhet kunna anstå. Beträffande de av flygförvaltningen föreslagna nya anläggningarna borde sålunda endast de för de vieringsbana och hundgård erforderliga medlen nu beräknas, varför medelsbehovet för budgetåret 1944/45 kunde begränsas till 30 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Hallands flygflottilj (Mickedala). Försvarsutredningen beräknade kostnaderna för denna flottiljs etablissemang till 12 164 000 kronor inklusive de till 596 000 kronor angivna kostnaderna för erforderliga markförvärv.

För markförvärv och byggnadsarbeten vid flottiljen har riksdagen hittills beräknat tillhoppa 9 300 000 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har flygförvaltningen anført, att ämbetsverket efter omprövning av kostnaderna för Hallands flygflottiljs etablissement numera beräknade dessa kostnader till ett sammanlagt belopp av 12 427 000 kronor. Merkostnaderna i förhållande till försvarsbeslutet belöpte huvudsakligen på beräknade merkostnader, 200 000 kronor, för markförvärv vid nu pågående expropriationsförfarande.

Flygförvaltningen hemställer, att — utöver tidigare i byggnadsprogrammet upptagna arbeten — devieringsbana och hundgård till en beräknad sammanlagd kostnad av 21 000 kronor måtte komma till utförande under nästkommande budgetår. För samtliga byggnadsarbeten vid flottiljen beräknade ämbetsverket sålunda ett belopp av 12 448 000 kronor.

För att möjliggöra etablissementets programenliga färdigställande till den 1 oktober 1944 hemställer flygförvaltningen att resterande medel, (12 448 000 — 9 300 000 =) 3 148 000 kronor, måtte anvisas för budgetåret 1944/45.

Sedan flygförvaltningen i skrivelse den 11 oktober 1943 meddelat, att kostnaderna för erforderliga expropriationer på grundval av meddelade domstolsutslag kunde beräknas till 742 300 kronor, eller eventuellt 14 000 kronor mera, har Kungl. Maj:t enligt beslut den 19 november 1943 bemyndigat flygförvaltningen att, sedan ifrågavarande kostnader guldits från det av 1942 års riksdag anvisade anslaget av 630 000 kronor för markförvärv för flottiljen, av omhänderhavda medel förskjuta vad för kostnadernas gäldande ytterligare erfordrades, att framdeles anmälas till ersättande.

Departementschefen har anført följande.

Flygförvaltningens nu framlagda förslag rörande byggnadsarbetena vid Hallands flygflottilj utvisar en viss ökning i jämförelse med tidigare beräkningar, i första hand betingad av förenämnda oberäknat höga expropriationskostnader. Jag utgår från att dessa kostnader, i den mån de ej kunna bestridas inom ramen för det av 1942 års riksdag för markförvärv anvisade anslaget, skola få utgå av förevarande investeringsanslag. Av de för nästa budgetår upptagna byggnadsarbetena torde, i enlighet med vad inledningsvis anförts, med uppförande av gymnastiksalsbyggnad och bastubadavdelning ävensom anläggande av idrottsplats böra tills vidare anstå. Även uppförande av flygplanförråd samt av förläggingsbyggnad för kadetter och aspiranter torde utan större olägenhet kunna uppskjutas. I övrigt synas flygförvaltningens förslag och kostnadsberäkningar godtagbara, varför jag för nästkommande budgetår beräknar medelsbehovet vid Hallands flygflottilj till 2,540,000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Hälsinge flygflottilj (Östansjö). 1942 och 1943 års riksdagar ha beräknat tillhoppa 6 350 000 kronor för denna flottilj.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår beräknat kostnaderna för förläggning av Hälsinge flygflottilj till sammanlagt 14 893 000 kronor, i vilket belopp jämväl inginge kostnader — tillhoppa 22 000 kronor — för devieringsbana och hundgård, vilka byggnadsbehov tidigare icke inräknats i programmet.

För att möjliggöra etablissemangets programenliga färdigställande till den 1 oktober 1945 hemställde flygförvaltningen att resterande medel, 8 543 000 kronor, måtte anvisas för budgetåret 1944/45.

Departementschefen, som ansett att i detta sammanhang medel icke böra beräknas för bostäder, för uppförande av förlägningsbyggnad för kadetter och aspiranter samt flygplansförråd ävensom för idrottsplats och inomhus-skjutbana och för gymnastikbyggnad med bastuavdelning, har med godtagande av det av flygförvaltningen framlagda byggnadsprogrammet i övrigt beräknat medelsbehovet för budgetåret 1944/45 till 6 840 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Upplands flygflottilj (Gamla Uppsala). Hittills ha för flottiljen beräknats tillhoppa (5 000 000 + 870 000 + 6 500 000 =) 12 370 000 kronor.

Flygförvaltningen har i sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45, efter omprövning av kostnaderna för det ursprungliga byggnadsprogrammet, beräknat kostnaderna härför till sammanlagt 13 445 000 kronor. Utöver det ursprungliga byggnadsprogrammet har ämbetsverket hemställt, att hundgård för 12 hundar samt devieringsbana — kostnadsberäknade till sammanlagt 24 000 kronor — måtte utföras under nästa budgetår. Ämbetsverket beräknar totalkostnaderna till 13 469 000 kronor. Flygförvaltningen, som hemställt, att återstående av försvarsbeslutet föranledda byggnadsarbeten, nämligen — förutom idrottsplats — provbocksanläggning för flygmotorer samt flygplansförråd måtte utföras under budgetåret 1944/45, har beräknat det återstående medelsbehovet till 1 099 000 kronor.

Departementschefen har funnit av flygförvaltningen anförda skäl för utförande av en idrottsanläggning vid det för Upplands flygflottilj och flygkadettskolan gemensamma etablissemanget bärande och sålunda tillstyrkt, att medel nu beräknas för ändamålet. Provbocksanläggning, devieringsbana och hundgård ha ansetts böra utföras, medan däremot byggandet av flygplansförråd syntes kunna utan olägenhet uppskjutas. För branddammar ha tillstyrkts 30 000 kronor. För nästkommande budgetår beräknas ett belopp av 890 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Blekinge flygflottilj (Kallinge). För flottiljen ha, bortsett från kostnader för markförvärf, 900 000 kronor, hittills beräknats tillhoppa 10 100 000 kronor inom försvarsbeslutets kostnadsram.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för budgetåret 1944/45 har flygförvaltningen, efter omprövning av kostnaderna, beräknat desamma — utöver förenämnda 900 000 kronor — till sammanlagt 14 980 000 kronor. I denna kostnad inginge emellertid icke devieringsbana och hundgård, och ämbetsverket hemställde förty, att programmet måtte utökas med kostnaderna härför, tillhoppa 20 000 kronor. Totalkostnaderna beräknades sålunda till 15 000 000 kronor.

För att möjliggöra flottiljens programenliga färdigställande till den 1 oktober 1944 hemställer flygförvaltningen, att resterande medel, (15 000 000 — 10 100 000 =) 4 900 000 kronor, måtte beräknas för nästkommande budgetår.

Departementschefen har anfört följande.

Flygförvaltningens förslag beträffande Blekinge flygflottilj innebär, att medel nu beräknas för samtliga av 1941 års försvarsutredning föreslagna, ännu återstående byggnadsarbeten. Med hänsyn till att av arbetstekniska och andra skäl ett så omfattande byggnadsprogram knappast torde kunna utföras före utgången av budgetåret 1944/45, finner jag mig böra föreslå, att programmet tills vidare inskränkes att omfatta sådana byggnadsarbeten, som äro oundgängligen erforderliga för att etablissemnet skall kunna tagas i bruk inom fastställd tid. I enlighet med vad jag inledningsvis anfört beräknar jag för närvarande icke medel för gymnastikbyggnad och bastuavdelning samt idrottsplats. Enligt vad jag under hand erfarit från flygförvaltningen kan med denna begränsning av programmet kostnaden för uppförande av en skolbyggnad beräknas till 230 000 kronor, vilket belopp bör stå till förfogande under nästa budgetår. Beträffande av flygförvaltningen föreslagna bostäder torde medel böra beräknas i särskild ordning, varför i detta sammanhang något belopp icke upptages för ändamålet. Med uppförande av flygplanförråd, badhus samt förläggingsbyggnad för kadetter och aspiranter torde tills vidare kunna anstå. Däremot bör byggnadsprogrammet utökas med devieringsbana och hundgård.

För nästkommande budgetår har ett belopp av 3 455 000 kronor beräknats för Blekinge flygflottilj.

Flygkadettskolan (Gamla Uppsala). För detta etablissemnet har departementschefen i detta sammanhang icke beräknat några medel.

Norrbottnens flygbaskår (Kallax). För flygbaskårens förläggning ha hittills beräknats tillhopa 2 550 000 kronor.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästa budgetår har flygförvaltningen anfört, att ämbetsverket, efter omprövning av kostnaderna för de olika i flygbaskårens vid 1942 års riksdag godtagna byggnadsprogram ingående arbetena m. m., numera beräknade dessa kostnader till sammanlagt 2 349 000 kronor. Följande tidigare icke medräknade byggnadsbehov — kostnadsberäknade till tillhopa 166 000 kronor — syntes emellertid böra tillgodoses under budgetåret i fråga, nämligen förbättring av vattenförsörjningen, skyddsplantering m. m. samt hundgård. Det sammanlagda byggnadsbehovet för flygbaskåren utgjorde 2 648 000 kronor.

För nästkommande budgetår har flygförvaltningen hemställt, att ett belopp av (2 648 000 — 2 550 000 =) 98 000 kronor måtte beräknas för flygbaskåren.

Departementschefen, som funnit en föreslagen skyddsplantering icke böra i nuvarande läge utföras, har för nästkommande budgetår beräknat ytterligare medel icke bliva erforderliga.

Centrala flygverkstaden i Arboga. För verkstaden ha hittills beräknats tillhopa 9 300 000 kronor, varav 800 000 kronor för markförvärv.

I sin skrivelse angående medelsbehoven för nästkommande budgetår har flygförvaltningen i ämnet anfört i huvudsak följande.

Beloppet 9 500 000 kronor, vartill kostnaderna för centrala flygverkstaden i Arboga jämlikt förslag i 1943 års statsverksproposition fixerats, vore beräknat på grundval av prisläget den 1 april 1942. Omfördes detta belopp till prisläget den 1 juli 1941, kunde kostnaderna beräknas till 8 635 000 kronor.

Efter omprövning av kostnaderna för de olika i byggnadsprogrammet för verkstaden upptagna byggnadsarbetena m. m. beräknade flygförvaltningen att kostnaderna — såvitt nu kunde bedömas — komme att uppgå till sammanlagt 8 585 000 kronor enligt sistnämnda prisläge. Utöver tidigare beräknade byggnadsarbeten anmälde ämbetsverket nu behov av betonginklädnad av verkstäder och förråd i berg. kostnadsberäknad till 720 000 kronor, utökningar av finmekanisk verkstad och radioverkstad, kostnadsberäknade till 140 000 kronor, samt en hundgård, kostnadsberäknad till 10 000 kronor. För dessa ytterligare byggnadsarbeten tillkomme administrationskostnader, 52 000 kronor. Sålunda beräknades kostnaderna i enlighet med det ovan anförda till $(8\,585\,000 + 720\,000 + 140\,000 + 10\,000 + 52\,000 =)$ 9 507 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Vid de ursprungliga kostnadskalkylerna förutsattes, att inklädnad med trä av den huvudsakligen såsom bergverkstad utförda centrala flygverkstaden i Arboga skulle vara tillfyllest. Senare gjorda erfarenheter ha utvisat, att en inklädnad av trä i berggrum är mindre lämplig ur säkerhetssynpunkt men även med tanke på brandrisken. Därjämte tillkommer i detta speciella fall, att berget visat sig sämre än man haft anledning räkna med. Under sådana omständigheter torde en inklädnad med betong vara att tillråda, varför jag tillstyrker, att det av flygförvaltningen härutinnan föreslagna beloppet, 720 000 kronor, beräknas för ändamålet. Då jämväl övriga av ämbetsverket i detta sammanhang föreslagna arbeten synas böra utföras — utökningarna av verkstäderna motsvaras av besparingar på andra håll — torde kostnaderna för byggnadsprogrammet i sin helhet kunna beräknas till det av flygförvaltningen angivna beloppet 9 507 000 kronor. Av detta belopp ha 752 000 kronor beräknats för markförvärv, varför kostnaderna för byggnads- och anläggningsarbeten kunna uppskattas till $(9\,507\,000 - 752\,000 =)$ 8 755 000 kronor. Då enligt den förut lämnade redogörelsen hittills 8 500 000 kronor beräknats för sådana arbeten vid centrala flygverkstaden i Arboga, uppskattar jag återstående medelsbehov till 255 000 kronor, vilket belopp synes böra beräknas för nästkommande budgetår.

Centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentral. För ändamålet ha hittills beräknats tillhoppa 3 350 000 kronor.

Flygförvaltningen har nu, efter omprövning av kostnaderna för de olika i byggnadsprogrammet upptagna byggnadsarbetena m. m., beräknat dessa kostnader till sammanlagt 3 391 000 kronor, vartill komme kostnaden för devieringsbana, 6 000 kronor. I programmet ingå bostäder till en kostnad av 898 500 kronor, vilket belopp fördelats med 798 500 kronor å budgetåren 1942/44 och återstoden å nästa budgetår. Vidare har ämbetsverket emellertid hemställt, att tidigare icke beräknade byggnadsarbeten till en kostnad av 248 000 kronor — nämligen yttre elektriska ledningar, ställverk och transformatorer, ytterligare åskledaranläggning, utökning av automatisk brandalarm samt åskledaranläggning för försökscentralen — måtte utföras under budgetåret 1944/45. Flygförvaltningen har i enlighet med det anförda uppskattat totalkostnaderna för centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentralen till 3 645 000 kronor. Ämbetsverket har hemställt, att för budgetåret 1944/45 ett belopp av $(3\,645\,000 - 3\,350\,000 =)$ 295 000 kronor måtte beräknas för här ifrågavarande ändamål.

Departementschefen, som ansett, att byggande av bostäder vid Malmen till en kostnad av 106 000 kronor inberäknat administrationskostnader icke bör beräknas i förevarande sammanhang, har beräknat medelsbehovet i sin helhet för centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentralen för nästa budgetår till 189 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Centrala flygverkstaden i Västerås. För verkstaden ha hittills beräknats tillhoppa 2 600 000 kronor.

I sin skrivelse angående flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår har flygförvaltningen, efter omprövning av kostnaderna för i byggnadsprogrammet ingående arbeten, beräknat dessa kostnader till sammanlagt 2 419 000 kronor. Därutöver har emellertid ämbetsverket anmält ytterligare ett antal tidigare icke beräknade byggnadsbehov till ett sammanlagt belopp av 589 000 kronor, nämligen utbyggnad av mekaniska verkstaden, ombyggnad av sjöhangar, uppförande av skjul för jiggas samt av slangtorn, anordnande av förläggingsutrymmen för brandberedskap, komplettering av vägar och planering vid huvudverkstaden och filialen vid Hässlö, uppförande av brandbod med skjul för gengasbränsle, anordnande av skyddsrum samt anläggande av ytterligare åskledaranläggning, utökning av automatisk brandalarm samt tillbyggnad av sprutmålningsverkstaden vid Hässlö.

Flygförvaltningen har beräknat totalkostnaderna för flygverkstaden i Västerås till $(2\,419\,000 + 589\,000 =) 3\,008\,000$ kronor och för nästkommande budgetår beräknat ett belopp av $(3\,008\,000 - 2\,600\,000 =) 408\,000$ kronor även som för vissa arbeten å en sjöhangar 50 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

Mot flygförvaltningens förslag i förevarande avseende har jag intet annat att erinra än att med uppförande av slangtorn och anordnande av förläggingsutrymmen för brandredskap tills vidare torde kunna anstå. Däremot vill jag icke motsätta mig, att medel nu anvisas för ytterligare åskledaranläggning samt utökning av automatisk brandalarm men hänvisar i detta sammanhang till vad i det föregående anförts i fråga om motsvarande medelsbehov vid centrala flygverkstaden å Malmen.

Medelsbehovet för nästkommande budgetår för centrala flygverkstaden i Västerås torde i enlighet med det anförda böra beräknas till i runt tal 380 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941. Jag har icke något att invända mot att arbeten å sjöhangaren påbörjas redan under innevarande budgetår, så snart riksdagen fattat sitt beslut. Därest riksdagen icke har något att häremot erinra, torde Kungl. Maj:t äga bemyndiga flygförvaltningen att igångsätta nämnda arbeten, varvid får förutsättas, att de på innevarande budgetår fallande kostnaderna bestridas från förevarande investeringsanslag.

Centralförråden. Utöver redan anvisade medel för centralförråden för flyg- och vapenmateriel har flygförvaltningen anmält behov av ytterligare 360 000 kronor för betonginklädnad av bergförråd.

Beträffande centralförrådet för intendenturmateriel har flygförvaltningen hemställt om anvisande av 80 000 kronor.

Departementschefen har anfört följande.

I likhet med vad jag anfört vid behandlingen av motsvarande medelsäskande för centrala flygverkstaden i Arboga får jag även beträffande centralförråden för flyg- och vapenmateriel tillstyrka, att den föreslagna betonginklådningen kommer till stånd. Härför erforderligt belopp beräknas enligt prisläget den 1 juli 1941 till 382 000 kronor inklusive administrationskostnader.

Vidkommande centralförrådet för intendenturmateriel torde erforderliga byggnadsarbeten icke längre böra uppskjutas. Flygförvaltningens nu framlagda förslag, vilket synes på ett lämpligt sätt tillvarataga befintliga byggnader, kan av mig godtagas, och för ändamålet torde därför böra för nästkommande budgetår beräknas ett belopp av 80 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Det sammanlagda medelsbehovet för flygvapnets centralförråd för nästa budgetår beräknar jag alltså till $(382\ 000 + 80\ 000 =)$ 462 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Flygeskaderstab och **flygbasområdesstab**. Flygförvaltningen har äskat medel för nybyggnader för såväl norra (190 000 kronor) som södra (150 000 kronor) flygbasområdesstaben. Sedermera har flygförvaltningen framhållit, att den byggnad, i vilken nu försvarsområdesstaben i Östersund vore inrymd, sedan försvarsområdesstaben överflyttats till en ny stabsbyggnad, efter vissa istandsättnings-, ändrings- och installationsarbeten skulle kunna göras lämplig för norra flygbasområdesstaben samt att kostnaderna härför kunde uppskattas till 40 000 kronor.

Departementschefen har tills vidare beräknat 40 000 kronor för ändringsarbeten för norra flygbasområdesstaben. Beträffande tillgodoseendet av södra flygbasområdesstabens lokalbehov har departementschefen anfört följande.

Det av flygförvaltningen framlagda förslaget avseende uppförandet av en nybyggnad i Ängelholm för *södra flygbasområdesstaben* ställer sig relativt dyrbart. I syfte att åstadkomma en mindre kostsam lösning har jag hos flygförvaltningen dels påkallat en ytterligare undersökning rörande möjligheten av att förhyra lämpliga lokaler i staden, dels ock ifrågasatt förläggning av staben i anslutning till Skånska flygflottiljens etablissemang i Barkåkra, fem kilometer nordväst om Ängelholm. Det förstnämnda alternativet är ännu icke slutligt utrett, men enligt vad hittills framkommit torde vissa möjligheter föreligga att på den vägen ernå en godtagbar lösning. Beträffande det andra alternativet har flygförvaltningen, såsom av det föregående framgår, bland medelsbehoven för Skånska flygflottiljen upptagit bland annat 60 000 kronor för ombyggnad av en inom flottiljens område belägen villa till officersmäss. På mitt uppdrag har flygförvaltningen gjort en beräkning av kostnaderna för uppförande av en ny mässbyggnad och i samband därmed omändring av villan till lokaler för flygbasområdesstaben. Ifrågavarande kostnader ha av flygförvaltningen preliminärt uppskattats till 105 000 respektive 70 000 kronor, allt enligt prisläget den 1 juli 1941. Då motsvarande kostnader vid uppförande i Ängelholm av nybyggnad för flygbasområdesstaben och omändring av villan till mässlokaler uppgå till $(150\ 000 + 60\ 000 =)$ 210 000 kronor, synes en lösning enligt den av mig antydda linjen sålunda ur ekonomisk synpunkt fördelaktig.

För egen del finner jag mig emellertid tills vidare, i avvaktan på ytterligare

utredning dels rörande frågan om förhyrning av lokaler i Ängelholm, dels rörande de praktiska konsekvenserna av flygbasområdesstabens förläggning till Barkåkra, icke böra taga slutlig ställning i denna fråga. Därest riksdagen intet har att däremot erinra, torde det få ankomma på Kungl. Maj:t att träffa avgörande i frågan, varvid — om nybyggnad för flygbasområdesstaben finnes böra ske — förevarande anslag bör få tagas i anspråk jämväl för förvärv av erforderlig mark.

Kostnaderna för lokaler för norra och södra flygbasområdesstaberna beräknas tills vidare till sammanlagt högst 190 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Flygvapnets övningsplatser. I sin skrivelse rörande flygvapnets medelsbehov under kapitalbudgeten för nästkommande budgetår har flygförvaltningen anfört, att ämbetsverket efter omprövning av kostnaderna för de olika i övningsplatsernas byggnadsprogram ingående arbetena beräknat dessa kostnader till 1 549 000 kronor. Ämbetsverket hemställde, att under budgetåret 1944/45 följande arbeten måtte komma till utförande, nämligen vid övningsplatsen i Boden en garagebyggnad, kostnadsberäknad till 50 000 kronor, och vid övningsplatsen i Neder-Kalix elektrifieringsarbeten, kostnadsberäknade till 25 000 kronor.

Departementschefen har tillstyrkt medelsanvisning för garagebyggnaden men ansett elektrifieringsarbetena i Neder-Kalix kunna tills vidare anstå. Några ytterligare medel för ändamålet erfordras ej för budgetåret 1944/45.

Verkstadsanläggning för flygindustrin. I enlighet med förslag av flygförvaltningen har departementschefen för färdigställande av ifrågavarande verkstadsanläggning, för vilken hittills beräknats 5 920 000 kronor, för budgetåret 1944/45 beräknat ett belopp av 2 025 000 kronor enligt prisläget den 1 juli 1941.

Sammanfattning. Kostnaderna för i det föregående angivna byggnadsarbeten för flygvapnets räkning — med utgångspunkt från prisläget den 1 juli 1941 — kunna beräknas på sätt framgår av följande sammanställning.

	Kronor
Västmanlands flygflottilj	24 000
Roslagens flygflottilj	260 000
Östgöta flygflottilj	225 000
Jämtlands flygflottilj	710 000
Krigsflygskolan	60 000
Västgöta flygflottilj	170 000
Svea flygflottilj	186 000
Skånska flygflottiljen	6 450 000
Södermanlands flygflottilj	110 000
Kalmar flygflottilj	170 000
Bråvalla flygflottilj	30 000
Hallands flygflottilj	2 540 000
Hälsinge flygflottilj	6 840 000

	Kronor
Upplands flygflottilj	890 000
Blekinge flygflottilj	3 455 000
Centrala flygverkstaden i Arboga	255 000
Centrala flygverkstaden å Malmen jämte försökscentral	189 000
Centrala flygverkstaden i Västerås	380 000
Centralförråden	462 000
Flygeskaderstaber och flygbasområdesstaber	190 000
Verkstadsanläggning för flygindustrien	2 025 000
	Summa 25 621 000

De sammanlagda byggnadskostnader, som böra bestridas från förevarande anslag under budgetåret 1944/45, kunna sålunda uppskattas till — enligt prisläget den 1 juli 1941 — 25 621 000 kronor.

Departementschefen har i enlighet med principerna för anslagstilldelningen för byggnadsändamål förordat, att ett belopp av 27 000 000 kronor anvisas för budgetåret 1944/45 med rätt för Kungl. Maj:t att medgiva anslaget överskridande inom ramen av ett belopp av 105 760 000 kronor.

Under förevarande punkt har departementschefen behandlat medelsbehovet för flygvapnets inom försvarsbeslutets kostnadsram hänförliga byggnadsföretag och i sådant hänseende förordat arbeten, som för tiden till och med budgetåret 1944/45 medföra ett ytterligare medelsbehov av 25 621 000 kronor. Vad departementschefen anfört och föreslagit lämnar utskottet utan erinran. Under hänvisning i tillämpliga delar till vad utskottet anfört under punkten 1:o), får utskottet hemställa,

Utskottet.

att riksdagen må

a) till *Vissa byggnadsarbeten m. m.* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 27 000 000 kronor;

b) medgiva, att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1944 angivna byggnadsarbeten må komma till utförande med anlitannde av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.;

c) medgiva, att anslaget för budgetåret 1944/45 må överskridas — förutom med belopp, som erfordras för bestridande av prisstegring i förhållande till prisnivån den 1 juli 1941 — inom ramen av ett för budgetåren 1943/47 för byggnadsföretag m. m. för flygvapnet beräknat belopp av 105 760 000 kronor.

6:o) **Ammunitionsförrådsbyggnader.** I enlighet med Kungl. Maj:ts förslag (punkt 6, s. 146 och 147) vilket innebär anvisande av medel för installerande

av avfuktningssanordningar m. m. i vissa av de ammunitionsförrådsbyggnader, som uppförts med anlitande av härför avsedda medel, hemställer utskottet,

att riksdagen må till *Ammunitionsförrådsbyggnader* för budgetåret 1944/45 anvisa ett investeringsanslag av 42 000 kronor.

7:o) **Ifrågasatt avyttrande av vissa delar av Roma Kloster.** Sedan riksdagen i skrivelse 1940: 323 meddelat sina beslut i anledning av propositionen nr 203, angående avyttrande av vissa kronan tillhörande markområden m. m. och därvid under punkten 2:o anmält, att riksdagen medgivit, att vissa delar av fastigheten $3\frac{5}{8}$ mantal Roma Kloster nr 1 litt. A (Roma Kloster 1°) i Roma socken av Gotlands län med en areal av tillsammans 148.3420 hektar finge, för att användas för förläggning av Gotlands läns lantmannaskola, försäljas till Gotlands läns landsting eller Gotlands läns hushållningssällskap eller annan vederbörande rättsägare för en köpeskilling av 64 881 kronor samt i övrigt på vissa särskilda i berörda skrivelse angivna villkor, uppdrog Kungl. Maj:t genom beslut den 14 juni 1940 åt flygförvaltningen att med beaktande av vad i propositionen och riksdagsskrivelsen i ämnet anförts uppgöra och till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till avtal rörande försäljning av omförmälda fastighetsdelar.

I skrivelse den 7 maj 1943 anmälde emellertid flygförvaltningen, att sedan Gotlands läns landsting vid urtima möte den 24 februari 1943 beslutat, att länets lantmannaskola icke skulle förläggas till Roma Kloster, frågan om försäljning av ifrågavarande delar av egendomen förfallit. Ämbetsverket hemställde tillika om bemyndigande att, enär egendomen för närvarande i sin helhet borde kvarbliva i kronans ägo, på för statsverket förmånligaste sätt låta utarrendera ifrågakomna delar av densamma.

Genom beslut den 28 maj 1943 har Kungl. Maj:t lämnat flygförvaltningen det begärda bemyndigandet, vilket allt Kungl. Maj:t velat för riksdagen anmäla.

Utskottet.

Vad sålunda förekommit har utskottet velat för riksdagen
omförmäla.

Stockholm den 10 mars 1944.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit
från första kammaren: herrar *Johan Bernhard Johansson, Joh. Nilsson i Malmö, Oscar Olsson, Pauli, Gränebo, Sven Larsson, Bernhard Nilsson, Bäckström, Bäcklund, Holmström, Boman* och *von Heland*; samt

från andra kammaren: herrar *Skoglund i Doverstorp, Eriksson i Stockholm, Bergström, Ward, Pettersson i Dahl, Mårtensson, Olsson i Kullenbergstorp, Viklund, Lindholm, Åkerström, Malmborg* och *Eriksson i Frägsta*.

Reservationer:

1) vid *punkten 1:o*) (Vissa byggnadsarbeten m. m.) av herr *Holmström*, som ansett, att utskottet bort med tillstyrkande av bifall till motionerna I: 81 och II: 145 hemställa,

I. att riksdagen må

a) till *Vissa* — — — 24 000 000 kronor;

b) i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med bifall till motionerna I: 81 och II: 145 medgiva, att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1944 samt i nämnda båda motioner angivna byggnadsföretag må komma till utförande med anlåtande av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.;

II. att motionerna — — — åtgärd föranleda;

2) vid *punkten 4:o*) (Vissa byggnadsarbeten m. m.) av herr *von Heland*, som ansett, att utskottets yttrande och hemställan bort hava följande lydelse:

»Kungl. Maj:ts förslag under förevarande punkt har icke givit utskottet anledning till erinran annat än i följande hänseende.

För påbörjande av en ny samt komplettering av en befintlig brännoljecisternanläggning för flottan har Kungl. Maj:t beräknat ett belopp av 866 000 kronor. Enligt vad utskottet under hand inhämtat torde den nya anläggningen, för vilken beräknats 800 000 kronor, kunna bliva färdig först om två år. Med hänsyn härtill kan det ifrågasättas, om beslut nu bör fattas om den nya anläggningens utförande och om icke med avgörandet av denna fråga bör anstå till dess behovet av och sättet för tillgodoseende av fredsbehovet av lagringsmöjligheter efter ytterligare utredning kan bedömas. Utskottet är därför icke nu berett att tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag i denna del utan förutsätter, att spørsmålet göres till föremål för förnyad utredning. Utskottet, som tagit del av till utskottet överlämnade handlingar, får, under hänvisning i tillämpliga delar till sitt uttalande under *punkten 1:o*), hemställa,

att riksdagen må

a) till *Vissa* — — — 10 000 000 kronor;

b) medgiva, att i statsrådsprotokollet över försvarsärenden för den 4 januari 1944 angivna byggnadsföretag må, med undantag av en ny brännoljecisternanläggning för flottan, komma till utförande med anlåtande av berörda anslag, i den mån kostnaderna icke kunna bestridas från av riksdagen tidigare anvisade anslag till inom försvarsbeslutets kostnadsram ingående byggnadsarbeten m. m.»